

ACADEMICA

REVISTĂ EDITATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ

DIRECTOR: ACAD. IOAN-AUREL POP, PREȘEDINTELE ACADEMIEI ROMÂNE

Nr. 7-8, IULIE-AUGUST 2024
Anul XXXIV • 405-406

DIRECTORI:

Acad. Mihai DRĂGĂNESCU
(director fondator)
octombrie 1990 – ianuarie 1994

Acad. V.N. CONSTANTINESCU
februarie 1994 – ianuarie 1998

Acad. Eugen SIMION
februarie 1998 – aprilie 2006

Acad. Ionel HAIDUC
mai 2006 – aprilie 2014

Acad. Ionel-Valentin VLAD
mai 2014 – decembrie 2017

Acad. Cristian HERA
ianuarie 2018 – aprilie 2018

Acad. Ioan-Aurel POP
mai 2018

CONSILIUL EDITORIAL:

Acad. Ioan-Aurel POP
Acad. Marius ANDRUH
Acad. Mircea DUMITRU
Acad. Dumitru MURARIU
Acad. Nicolae-Victor ZAMFIR
Acad. Ioan DUMITRACHE

Acad. Dan BĂLTEANU
Acad. Cristian HERA
Acad. Constantin IONESCU-TÎRGOVIȘTE
Acad. Maria ZAHARESCU

COORDONATOR:

Acad. Marius ANDRUH
Vicepreședinte al Academiei Române

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef
Dr. Narcis ZĂRNESCU

Redactori I
Dr. Andrei MILCA
Mihaela-Dora NECULA

SECTOR TEHNIC:

Grafică
Lect. dr. Roland VASILIU

Operatori-corectori
Aurora POPA
Monalisa STANCA

Responsabili de număr:
Mihaela-Dora Necula
Andrei Milca
Narcis Zărnescu

Coperta 1: **Din colecția Emanoil Pantazi, Biblioteca Academiei Române**

E-mail: academica@acad.ro

revista_academica2006@yahoo.com

Adresa web: http://www.acad.ro/academica2002/pag_academica.htm

Tel. 021 3188106/2712, 2713; Fax: 021 3188106/2711

Academician Victor Voicu, la 85 de ani

- Irinel Popescu, *Academicianul Victor Voicu, remarcabil membru al venerabilei noastre instituții* 6
- Alexandru Vlad Ciurea, *Omagiu academicianului Victor Voicu* 9

G. Călinescu – 125

- Gheorghe Chivu, *Mesaj omagial „G. Călinescu – 125”* 18
- Andrei Milca, *Critica lui G. Călinescu în era digitalizării* 21

Academician Ioan Anton, 100 de ani de la naștere

- Dorel Banabic, *Viața și opera academicianului Ioan Anton*. 25

Academician Athanase Joja, 120 de ani de la naștere

- Mircea Flonta, *Am fost studentul profesorului Athanase Joja*. 28

Personalități culturale

- Andreea Buzaș, *Sub semnul cooperării – Ion Taloș și Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu* 33

Convorbiri

- Cătălin Mosoia, *Interviu cu Mirela Moldoveanu, Un exemplu de cercetare cu numeroase întrebuniări în diverse ramuri economice: Proiectul de multiplicare a unei macroalge – Alga brună – în Marea Neagră, coordonat științific de cercetătorii de la Institutul de Biologie al Academiei Române*. 41

Manifestări culturale

- Nicolae Bud, *Simpozionul internațional „Lucian Blaga”*. 45

Pagini de istorie

Alexandru Porțeanu, <i>Din amintirile unui fost refugiat (1940–1947)</i>	49
--	----

Cultură muzicală veche

Marcel I. Spinei, <i>Monumente ale culturii românești – ieromonahul Filothei sîn Agăi Jipei. Restituiri</i>	54
---	----

In memoriam

Alexandrina Cernov	66
Haïm Bréziș	67
Alexandru Ungureanu.	68
Guangzhao Zhou.	69
Corneliu Bîrsan.	70

Cronica vieții academice	72
---	----

Apariții la Editura Academiei	74
--	----

Ghid pentru autori	79
-------------------------------------	----

Academician Victor Voicu, la 85 de ani

ACADEMICA 2024

Academicianul Victor Voicu, remarcabil membru al venerabilei noastre instituții*

Irinel Popescu

Membru corespondent al Academiei Române

În vara anului 2019 Academia Română îl omagia pe vicepreședintele Victor Voicu, remarcabil membru al venerabilei noastre instituții, la împlinirea vârstei de 80 de ani. Cu această ocazie a fost subliniată strălucita carieră științifică, dar și contribuțiile la viața academică și, nu în ultimul rând, la viața Cetății, prin numeroase conferințe, interviuri sau opinii. Realizări excepționale și suficiente pentru o întreagă carieră. Nu le vom repeta aici, pe de o parte pentru că au fost deja menționate și pe de altă parte pentru că sunt, în mare măsură, bine cunoscute atât de lumea academică, cât și de publicul larg.

Numai că academicianul Victor Voicu nu s-a oprit aici, ci a continuat să fie la fel de activ pe toate planurile. Mai ales că foarte curând România, ca și întreaga planetă, avea să se confrunte cu teribila pandemie Covid-19.

Ca președinte al Secției de științe medicale, a coordonat o lucrare deosebit de importantă, în trei volume, *Pandemia Covid-19 în România*, destinată să furnizeze atât cunoștințele necesare despre un virus cu care omenirea nu se mai confruntase, cât și protocoalele diagnostice și terapeutice cu ajutorul cărora s-au salvat mii de vieți. În plus, a fost o voce curajoasă și autorizată într-o perioadă dominată de numeroase păreri controversate și chiar de un anumit grad de confuzie.

După ce pandemia s-a stins, academicianul Victor Voicu s-a întors la activitatea didactică, continuând să predea studenților farmacologie, specialitatea de bază a domniei-sale, cu aceeași pasiune și competență, precum și la activitatea științifică, participând la elaborarea a două tratate valoroase apărute la Editura Springer:

**Alocuțiune susținută la sesiunea „Academician Victor Voicu, la 85 de ani”
(26 iunie 2024, Aula Academiei Române)*

Hypertension and Heart Failure, împreună cu Maria Dorobanțu, și *Bolile neurodegenerative*, împreună cu Alexandru Vlad Ciurea și Stanislav Groppa.

Cea mai recentă lucrare a sa, *Medicina bazată pe dovezi*, apărută chiar în aceste zile în Editura Academiei, reia o preocupare mai veche și chiar o prioritate la nivel național a distinsului academician, permanent luptător pentru abordul științific al actului medical. În fața valului de impostură, în spatele căruia se află de cele mai multe ori interese comerciale, acad. Victor Voicu pledează, cu argumente solide, în favoarea unui act terapeutic bazat pe dovezi dincolo de orice dubiu, astfel încât înainte de a administra un anumit tratament să cunoaștem în detaliu beneficiile și rata de succes, dar și potențialele efecte adverse ale acestuia.

În toamna anului trecut s-a desfășurat la Cluj-Napoca Conferința națională „One Health”, reluând o inițiativă a acad. Victor Voicu, împreună cu regretatul acad. Nicolae Manolescu și care s-a materializat în înființarea unei Comisii „One Health” a Academiei Române. Vocația spre colaborare și interdisciplinaritate a fost o trăsătură permanentă a activității acad. Victor Voicu, pe care a imprimat-o și activității Secției de științe medicale.

În primăvara acestui an a fost reluat Simpozionul „Acad. Nicolae Cajal”, dedicat progreselor în virusologie și în cercetarea translațională, care a omagiat o personalitate a medicinei românești, fost președinte al Secției de științe medicale a Academiei Române. Cinstirea înaintașilor este o altă dominantă a personalității acad. Victor Voicu, care știe că un profesionist în medicină se formează într-o școală și trebuie să lase, la rândul său, o școală.

Comisia de istorie a medicinei a elaborat sub coordonarea acad. Victor Voicu lucrarea în două volume *File din istoria medicinei românești* apărută în anul 2020 în prestigioasa serie „Civilizația românească” publicată de Editura

Academiei și devenită astăzi o lucrare de referință pentru această importantă disciplină.

În anul 2021 a apărut monografia *Maladia lui Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor*, ediția a II-a, coordonată de acad. Eugen Simion, în care membri marcanți ai Academiei de Științe Medicale, instituție al cărei președinte aveam onoarea să fiu atunci când a fost dezbătută problema, au exprimat cele mai autorizate opinii despre bolile și moartea poetului național. Fiind cel mai reputat toxicolog din România, disciplina pe care practic a întemeiat-o, opinia acad. Victor Voicu nu putea lipsi din aceasta monografie care, de asemenea, a devenit o lucrare de referință pentru eminescologi.

Tot la inițiativa Secției de științe medicale, Academia Română a înființat un simpozion denumit „Iuliu Barasch” care își propune să omagieze personalități ale comunității evreiești care au contribuit la progresul României. În același context, secția noastră a votat și propunerea de a fi ales membru de onoare al Academiei Române profesorul Alexandru Șafran, distins oftalmolog, al cărui părinte a fost o personalitate marcantă a României interbelice.

Am amintit anterior omagiul adus acad. Nicolae Cajal. Am putea completa cu faptul că unul dintre mentorii acad. Victor Voicu, distinsul prof. Alfred Teitel, a aparținut de asemenea comunității evreiești; comunitate care, cel puțin în medicină, dar nu numai, a adus contribuții majore la progresul României, pe care acad. Victor Voicu nu ezită să le pună în evidență.

Academicianul Victor Voicu a continuat să fie aceeași voce publică autorizată și om al Cetății. De curând, a apărut la Editura Academiei a doua ediție a unei cărți de excepție: *Sub semnul lui Hippocrates*. De obicei, la sfârșit de carieră oamenii își rememorează viața. Academicianul Victor Voicu preferă să-și exprime opiniile personale, dar și opiniile altora, cu intenția nedeclarată de a arăta ceea ce consideră important pentru viitorul și

propășirea României, țara de care se simte atât de legat și pe care a iubit-o atât! Țara în care crede, așa cum ne spune chiar din prologul volumului, al cărui titlu „De ce cred în România?” grăiește de la sine. Țara în care acad. Victor Voicu este prețuit și stimat de întreaga elită intelectuală, din care el însuși face parte, așa cum se poate vedea din paginile acestei cărți, în care interacționează cu personalități de talie, precum Nicolae Breban, Eugen Simion, Bogdan Simionescu, Augustin Buzura, Ionel Valentin Vlad, Dan Dungaciu, Ioan-Aurel Pop, Claude Nicolau.

Înzestrat de bunul Dumnezeu cu o sănătate de invidiat, aflat în permanentă căutare de proiecte noi, în timp ce lucrează intens ca să le termine pe cele în curs, academicianul Victor Voicu rămâne același membru marcant care face cinste

Academiei Române. Pentru Secția de științe medicale domnia-sa este, însă, mai mult decât atât. Este „omul providențial”, așa cum l-a denumit regretatul nostru coleg Ovidiu Băjenaru, este președintele respectat și iubit, care, cu înțelepciune și competență, trasează liniile directoare, asigură coeziunea secției și îi conturează trăsăturile definitorii.

La frumoasa vârstă pe care a împlinit-o, îi dorim sănătate multă în continuare, putere de muncă, inspirație, har și ajutor de la Dumnezeu în tot ceea ce și-a propus.

La mulți ani, domnule academician, cele mai bune urări dumneavoastră și întregii familii, ani îndelungați și de aici înainte, cu noi și frumoase realizări!

Omagiu academicianului Victor Voicu*

Alexandru Vlad Ciurea

Membru de onoare al Academiei Române

Domnul acad. prof. dr. Victor Voicu a împlinit la 26 iunie o anumită vârstă iar noi, toți membrii Academiei Române, dorim să îl omagiem și să-i urăm „La mulți ani fericiți și sănătoși”!

Domnul acad. prof. dr. Victor Voicu reprezintă un SIMBOL. Aceasta se datorează activității medicale continue în domeniul medicinei din anul 1962, când a absolvit Facultatea de Medicină și Farmacie București și până astăzi.

A parcurs toate etapele prin concurs de upgradare medicală: absolvent al Facultății de Medicină din București, intern clinic, asistent universitar, conferențiar, profesor universitar și șef de Catedră farmacologie la UMF-Craiova (unde a înființat această Catedră în 1972); ulterior, șef de Catedră farmacologie la Institutul Medico-Farmaceutic din București.

Domnia-sa, în toată această carieră constituie un SIMBOL de dedicație totală mai

multor ramuri medicale pe care le-a abordat cu deosebit profesionalism, predominant în domeniul farmacologiei și toxicologiei. Menționăm că a înființat un domeniu nou, Psihofarmacologia, în 2005.

Ulterior, se dedică și altor palete de patologii importante prin publicații deosebite, aprofundând domeniul complicat al pandemiei cu SARS-CoV-2 (*Pandemia Covid-19 în România. Aspecte patogene, clinice și farmacoterapeutice*, 2021, *Pandemia Covid-19 în România. Aspecte clinice și epidemiologice*, 2020, realizate într-un mod excepțional la Editura Academiei Române.

Urmează abordarea patologiei cardiace (realizarea a două monografii deosebite, în colectiv, în domeniul hipertensiunii arteriale și al insuficienței cardiace: *Hypertension and Heart Failure Epidemiology, Mechanisms and Treatment*, 2019, și *Hypertension and Heart*

*Alocuțiune susținută la sesiunea „Academician Victor Voicu, la 85 de ani”
(26 iunie 2024, Aula Academiei Române)

Failure, 2023, la Editura Springer și, recent, a domeniului neuroștiințelor, contribuind esențial la apariția monografiei *Bolile Neurodegenerative*, la Editura Academiei Române 2024, în colectiv.

Domnul acad. prof. dr. Victor Voicu constituie un SIMBOL de dedicație totală pentru Academia Română, pentru multiplele activități publicistice și administrative organizatorice, întrucât a fost secretar general (2002–2006) și vicepreședinte al Academiei Române (2018–2022). Actualmente este președintele Secției de științe medicale a Academiei Române (din 2014).

Domnul acad. prof. dr. Victor Voicu constituie un SIMBOL pentru Secția de științe medicale a Academiei Române, de peste 20 de ani, în care a reușit să creeze o stare de comunicare, de toleranță, înțelegere și o reală armonie în activitatea continuă.

Domnul acad. prof. dr. Victor Voicu constituie un SIMBOL de ținută academică pentru orice tânăr absolvent al Facultății de Medicină.

De asemenea, reprezintă un SIMBOL de comunicare, având o deschidere pentru orice

propunere științifică sau organizatorică în folosul Academiei Române.

Cu acest SIMBOL trebuie să ne mândrim. Domnul acad. prof. dr. Victor Voicu își împletește ziua de naștere cu marele eveniment din 26 iunie 1848, când s-a definit verbal și în scris prin decret oficial Drapelul României (Roșu, Galben și Albastru). Decretul No. 1 al Guvernului provizoriu al Țării Românești (14/26 iunie 1848): „În numele poporului Român. Dreptate și Frăție.”

Acest SIMBOL al Academiei Române, domnul acad. prof. dr. Victor Voicu, continuă activitatea în spiritul celebrei fraze a Revoluției Române (1848) „Dreptate și Frăție”.

În final, dorim acestui SIMBOL al Academiei Române, îmbinat de armonie medicală cu simbolurile drapelului național, să își continue activitatea la fel de prolifică și să ne împărtășească tuturor secretul tinereții sale, fizice și intelectuale, de român adevărat.

Vivat, crescat, floreat!

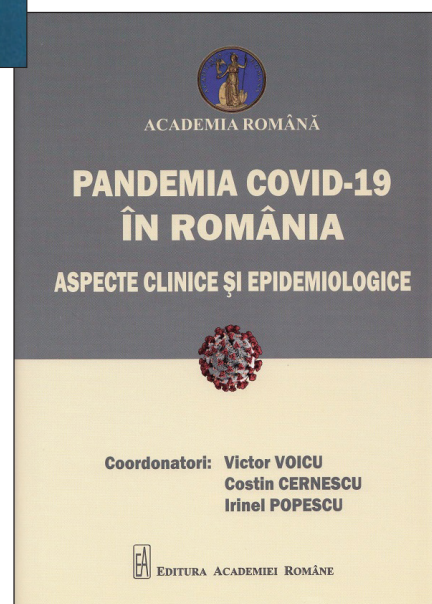
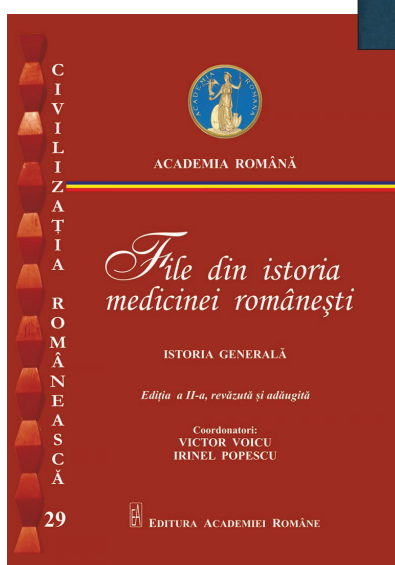
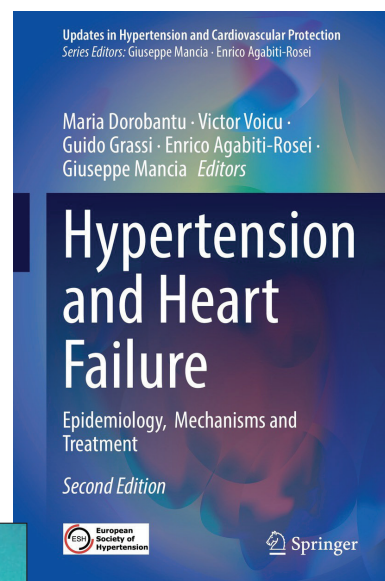
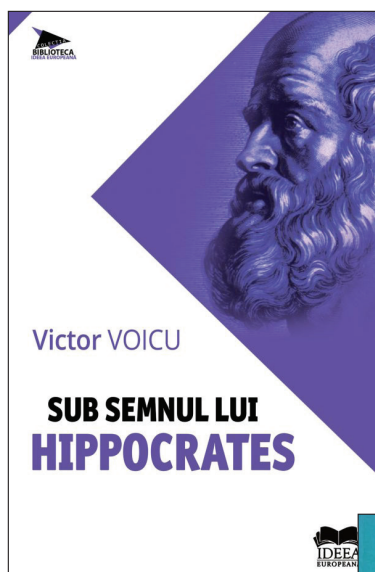

G. Călinescu – 125

ACADEMICA 2024

Mesaj omagial „G. Călinescu – 125”*

Acad. Gheorghe Chivu

Domnule academician Mircea Martin,
vicepreședinte al Secției de filologie și
literatură,

Domnule director, prof. dr. Lucian Chișu,
Doamnă director-adjunct, dr. Oana Soare,

Stimați și dragi colegi,

Organizarea de către Institutul „G. Călinescu”
a unei conferințe științifice internaționale, închinată
memoriei și activității marelui critic și istoric
literar, care, în urmă cu 75 de ani, a pus bazele celui
mai bun institut de cercetare din domeniu, activ
în sistemul Academiei Române, este deopotrivă
un gest de respect față de un înaintaș celebru și
o dovadă de asumare a unei continuități mai mult
decât necesare.

Respect față de creatorul istoriei și criticii
literare românești moderne, instituționalizate.
Dovadă de continuitate într-un proces, deloc
liniar, care a cunoscut două perioade de maximă
importanță, remarcabile prin valoarea lucrărilor
de cercetare realizate. Mă refer la perioada
începuturilor, efervescente și entuziaste, epocă
deschizătoare de drumuri, dominată de spiritul lui
G. Călinescu, în care au fost inițiate și realizate
în Institut în primul rând cele dintâi volume ale
Istoriei academice a literaturii române, după

ce fuseseră puse bazele documentării științifice
instituționalizate în domeniu. Am de asemenea
în vedere perioada de reșezare necesară, de
restructurare, nu totdeauna liniștită, dar integral
pozitivă, din perioada Eugen Simion, când
Institutul a renăscut și, sub conducerea unui
constructor tenace, cu viziune integratoare și cu un
simț greu de egalat al valorii autentice, a revenit
în prim-planul istoriei literare în primul rând cu
marele, necesarul *Dicționar general al literaturii
române*, dar și cu *Enciclopedia literaturii române
vechi* sau cu foarte bogatul inventar de idei,
cuprins în multele volume ale *Cronologiei vieții
literare românești*. Totul realizat, cu siguranță, în
pregătirea unei noi, dar, din păcate, nescrise *Istorie
a literaturii române*, pentru care sutele de ediții
din admirabila serie tip *Pleiade*, întocmite cu
substanțiala participare a membrilor Institutului,
ar trebui, cred, considerate documente literare
premergătoare (Eugen Simion va fi vrut, cu
siguranță, în spiritul concepției sale integratoare,
să reînvie totodată seria de ediții publicate în
perioada interbelică la Editura Fundației Regale
pentru Literatură și Artă).

În această perspectivă, Conferința interna-
țională inaugurată astăzi este, trebuie să fie, în
opinia noastră, deopotrivă un semn de continuitate

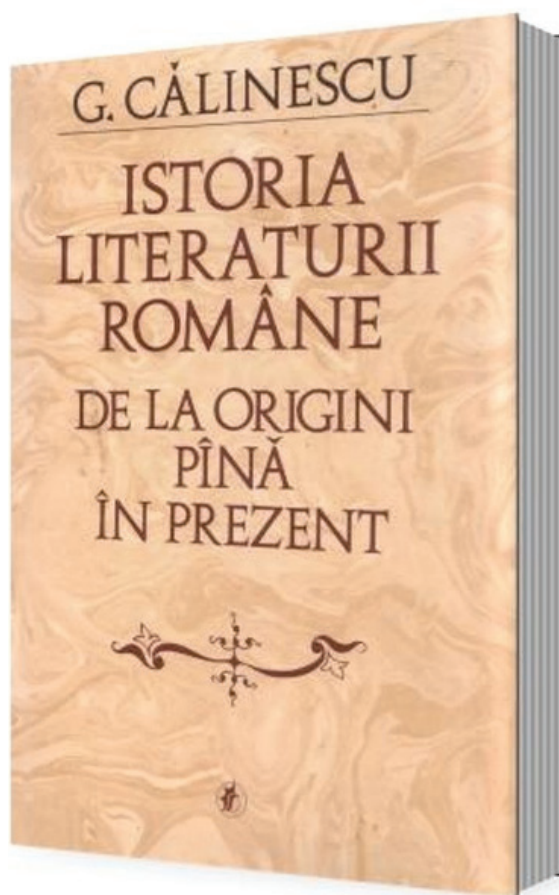
*Mesaj omagial transmis la Colocviul internațional „G. Călinescu – 125”
(18 iunie 2024, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”)

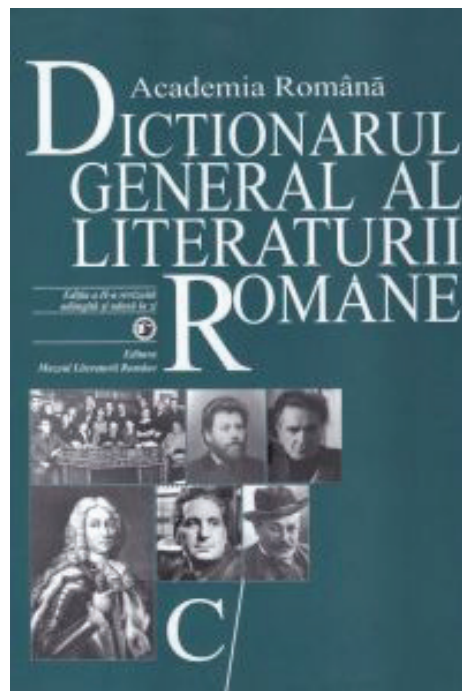
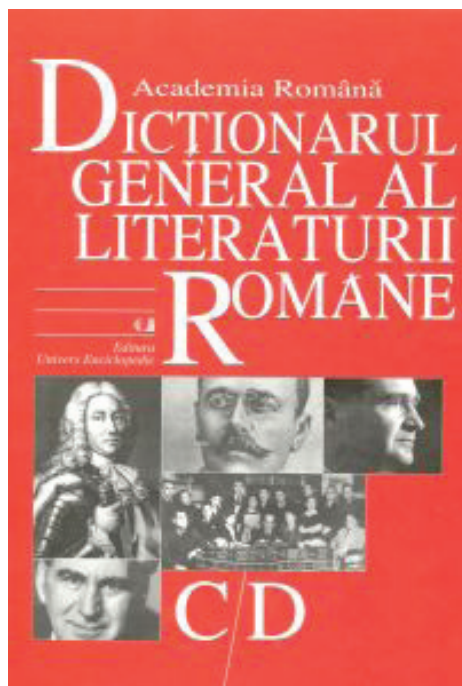
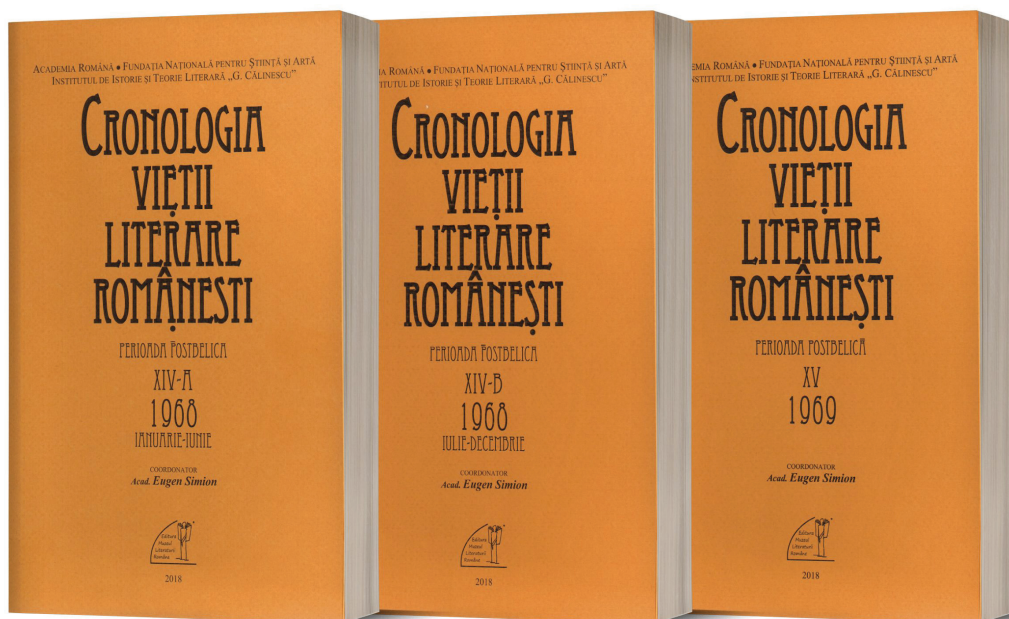
și o încercare, obligatoriu reușită, de a trasa direcții utile pentru cercetarea viitoare în domeniul istoriei și teoriei noastre literare.

O cercetare bazată pe buna pregătire a cercetătorilor, făcută cu o atentă gândire a perspectivelor, într-o coeziune intelectuală fără fisură, în primul rând în cadrul Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, dar și între institutele de profil filologic astăzi participante la Colocviu. O cercetare care nu are voie să ignore standardele impuse de cei doi mari predecesori,

G. Călinescu și Eugen Simion. Cercetare care nu poate abandona proiectele mari și nici nu poate lăsa deoparte domenii de investigație științifică, fără de care istoria fenomenului literar românesc își poate pierde deopotrivă consistența și coeziunea. Perspectivă inacceptabilă pentru un institut important al Academiei Române, având totodată o tradiție remarcabilă.

Doresc succes deplin manifestărilor științifice care încep astăzi!

Critica lui G. Călinescu în era digitalizării

Andrei Milca*

Pe 19 iunie 2024 s-au împlinit 125 de ani de la nașterea *Divinului Critic*, G. Călinescu, cu acest prilej institutul de cercetare care îi poartă numele organizând – sub egida Academiei Române – un colocviu internațional dedicat patronului spiritual al Institutului de Istorie și Teorie Literară (IITL).

Evenimentul a fost organizat de IITL în parteneriat cu Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti”, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca, Institutul de Filologie Română „Al. Philippide” din Iași, Institutul de Studii Banatice „Titu Maiorescu” din Timișoara și Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” din Chișinău, cu Facultatea de Litere a Universității București, Biblioteca Academiei, Muzeul Național al Literaturii Române, Centrul Cultural „Eugen Simion” din Dumbrăveni, Fundația Națională „G. Călinescu” din Onești și Romfilatelia, dar și Radio România Cultural, revista „Contemporanul” și Trinitas TV. La eveniment au participat aproximativ 50 de profesori universitari, cercetători și doctoranzi din Belgia, Franța, Marea Britanie, Moldova și România.

Deschiderea lucrărilor Conferinței a fost onorată de prof. univ. dr. Lucian Chișu, director interimar IITL „G. Călinescu”, acad. Mircea Martin, vicepreședinte al Secției de filologie și literatură a Academiei Române, prof. univ. dr. Oana Fotache Dubălaru, decanul Facultății de

Litere a Universității din București, dr. Oana Soare, director adjunct IITL „G. Călinescu”.

Acad. Gheorghe Chivu, președintele Secției de filologie și literatură din Academia Română, a transmis un Cuvânt de deschidere, mesaj omagial citit de același L. Chișu.

În textul de felicitare trimis de acad. Gheorghe Chivu, acesta s-a referit la istoricul Institutului, la proiectele trecute, prezente și viitoare și la emulația creată de cele două personalități proeminente care au condus IITL în perioadele sale cele mai fructuoase: G. Călinescu și Eugen Simion.

Tot la puntea de continuitate datorată directorilor instituției, Călinescu și Simion, s-a referit și acad. Mircea Martin, subliniind rolul cultural decisiv al realizărilor Institutului din ultimii 50 de ani: dicționare, cronologii, enciclopedii, istorii literare etc, culminând cu *DGLR* și *CVLR*, aflate mai recent și pe site-ul Institutului, în format online, după finalizarea proiectului „Prezervarea și valorificarea patrimoniului literar românesc folosind soluții digitale inteligente pentru extragerea și sistematizarea de cunoștințe” (INTELLIT).

A avut loc și Dezvelirea panoului promoțional *G. Călinescu – 125* (Romfilatelia).

După evocarea *L-am cunoscut pe G. Călinescu* de Ionel Opreșan – ultimul cercetător supraviețuitor din perioada directoratului lui G. Călinescu –, în continuare, lucrările Conferinței au

* Dr., redactor Revista Academica, asistent cercetare IITL „G. Călinescu”

fost gândite în format hibrid pe două secțiuni: „G. Călinescu – 125 de ani de la naștere” și „Tratate, enciclopedii și dicționare literare în epoca digitalizării”.

Prima secțiune a urmărit câteva teme fundamentale pentru înțelegerea personalității multilaterale a celui mai important istoric literar român: *Receptarea operei lui G. Călinescu, înainte și după 1989; Modelul G. Călinescu în critica literară românească; Actualitatea criticii literare călinesciene; Estetic și politic în critica literară actuală; De la Istoria literaturii române de la origini până în prezent la Dicționarul general al literaturii române; Ipostazele personalității călinesciene: criticul și istoricul literar, poetul, prozatorul, comparatistul.*

A doua secțiune, dedicată digitalizării, s-a ocupat de teme de actualitate, precum *Critica și istoria literară în epoca digitalizării; Text și hypertext; Digital humanities. Metode de abordare și direcții de cercetare; Dicționare, enciclopedii și baze de date; Digitalizarea Dicționarului General al Literaturii Române. Experiența INTELLIT; DGLR Addenda. Oportunitățile și provocările digitalizării.*

18 iunie – Receptarea lui G. Călinescu în anii 2000

Secțiunea „G. Călinescu – 125 de ani de la naștere” s-a susținut în Sala de Consiliu (moderator fiind Ileana Mihăilă, care a prezentat și tema *Editându-l pe G. Călinescu*). Au participat online: Dana Shishmanian, *Călinescu și Cantemir sau gâlcevile înțelepților cu lumea*; Iuliana Barna, *Despre unicitatea unui poet interbelic – G. Călinescu*; Camelia Dinu, *Lev Tolstoi prin lupa marxismului. O prelegere a lui G. Călinescu*; Gabriela Păsărin, *Receptarea operei lui George Călinescu înainte de 1989 – critică de întâmpinare și portrete literare*; Elena Purușniuc, *Omologii transnaționale și tradiții literare naționale în teatrul călinescian*; Tatiana-Daniela

Tihan (Bercariu), *Rolul olfactivului în proză călinesciană.*

În cadrul aceleiași secțiuni, la Biblioteca Institutului – cu alt moderator, Simona Antofi, ea susținând și tema *Formula călinesciană a parabolei – „Șun sau calea neturburată” (mit mongol)* – au participat în format fizic următorii: Alexandra-Oana Safta, *Enigma Otiliei prin ochii adolescenților*; Maria Oancea - *Călinescu romancier. Enigma Otiliei între romanul balzacian și ambiguitatea secolului XX*; Alexandra Ciocârlie, *Traducerea Odiseei în viziunea lui G. Călinescu*; Teodora Dumitru, *Imaginea lui G. Călinescu în monografiile mileniale și post-mileniale*; George Neagoe, *G. Călinescu: un „critic de direcție”? Glose la sintagma lui E. Lovinescu: „a treia generație postmaioresciană”*; Raluca Dună, *G. Călinescu și critica română contemporană – o dezbatere din anii '60.*

În a doua parte a zilei a urmat Dezbaterea cu tema *G. Călinescu – azi*, pornind de la edițiile G. Călinescu, *Romane*, 3 vol., FNSA (2004), *Publicistică*, 12 vol., FNSA (2006-2012), *Viața lui Eminescu, Opera lui Eminescu și Eminesciune dincolo de monografie*, FNSA (2016): ediții realizate de Nicolae Mecu, Alexandra Ciocârlie, Magdalena Dragu, Alexandru Farcaș, Ileana Mihăilă, Oana Soare, Pavel Țugui, Daciana Vlădoiu. Moderatorul dezbaterii a fost Nicolae Mecu (online), fiind prezenți cercetători ai Institutului: Ileana Mihăilă, Oana Soare, Alexandru Farcaș, Cristina Balinte, Bianca Burța-Cernat, Paul Cernat, Lucian Chișu, George Neagoe și alții.

19 iunie – Literatura în era digitalizării

În a doua zi a manifestărilor, au continuat susținerile secțiunii G. Călinescu – 125 de ani de la naștere, moderator devenind Oana Soare. Au participat următorii: Carmen Brăgaru, *G. Călinescu în „România viitoare”*; Cristina Deutsch, *Polemici estetice și revizuirea literaturii române în perioada 1948-1953:*

ideologie, tipic și frumos la G. Călinescu; A.C. Cofan, *G. Călinescu față-n față cu propaganda comunistă*; Ana-Maria Bănică, „Cazul” *Bietul Ioanide sau despre receptarea critică în diferite etape ale istoriei literare românești postbelice*; Cristina Balinte, „*Viața Românească*” în mișcare de revoluție. *Activitatea literară, artistică și ideologică sub directoratul lui Mihai Ralea și G. Călinescu (1933-1934)*; Ștefan Firică, *De ce nu se mai citește? Versiunea călinesciană din 1939*.

Cea de a doua secțiune a Colocviului, „Tratate, enciclopedii și dicționare literare în epoca digitalizării” a fost moderată de Anca Dinu și Mihai Iovănel, participând Sandra Oprescu, *G. Călinescu față cu Google. Rezultatele căutării*; Mihnea Dobre, *Cercetarea deschisă digitală în științele umaniste*; Mihăiță Stroe, *Dicționarele în era digitală*; Andra Jugănar, *Aplicarea instrumentelor cantitative la culegerea de scrisori antice târzii*; Liviu P. Dinu, Ana Uban, Alina Cristea, Anca Dinu, Ioan Bogdan Iordache, Simona Georgescu, Laurențiu Zoicaș, *RoBoCoP: o resursă digitală cuprinzătoare de cuvinte înrudite pentru limbile romanice*; Andrei Bulboacă-Trif, *Relevanța criticii literare în epoca digitalizării*; și din online Laurențiu Hanganu, *Critica, istoria și teoria literară în era digitală. Cartografia literară*; Mădălina Chitez, Roxana Rogobete, Karla Csürös, Alexandru Oravițan, *De la hârtie la ecran: provocările în utilizarea intrărilor de dicționar de date pentru dezvoltarea instrumentului LEMI, de stabilire a lizibilității literaturii române*;

Daniela Petroșel, *Lectură digitală: între lectura literară și imersiunea în mediul digital*; Liviu P. Dinu, Ana Uban, *Abordări computaționale ale detectării pastişelor și discriminării vocii personajelor*. Anca Dinu a prezentat individual tema *Digitalizarea în științele umaniste și revoluția AI* și împreună cu Andra-Maria Florescu, *Testarea creativității verbale a modelelor de limbaje mari*.

În încheierea Colocviului internațional, a mai avut loc o Dezbatere cu tema *Critica și istoria literară în era digitalizării*, moderator fiind directorul IITL, Lucian Chișu. Au susținut scurte alocuțiuni, printre alții: Mădălina Chitez, Alina Cristea, Mihnea Dobre, Simona Georgescu, Constantin Georgescu, Theodor Georgescu, Ioan Bogdan Iordache, Andra Jugănar, Andrei Milca, Mihăiță Stroe și alții. S-au discutat chestiuni inedite, despre supraviețuirea și continuitatea sub alte forme în mediul virtual ale criticii și istoriei literare, în epoca *digitalizării* – proces fundamental, aflat la începuturi în România, dar deja un fenomen natural, la modă, dinamic, în Occident, esențial pentru preservarea valorilor literaturii din orice perioadă în actuala concepție postmodernă.

Manifestările dedicate lui G. Călinescu s-au încheiat sub același motto călinescian sub care s-au deschis la jumătatea lui iunie, la sediul IITL: *Strălucită e acea tinerețe la care ai ajuns prin maturitate*.

Academician Ioan Anton, 100 de ani de la naștere

Viața și opera academicianului Ioan Anton*

Acad. Dorel Banabic

Perioada de formare

Ioan Anton s-a născut în satul Vintere de lângă Beiuș din județul Bihor, la data de 18 iulie 1924. A urmat cursurile școlii primare din comuna natală, după care a continuat, în perioada 1935–1943, studiile la Liceul „Samuil Vulcan” din Beiuș. Între anii 1943 și 1948 a frecventat cursurile Facultății de Electrotehnică din cadrul Institutului Politehnic din Timișoara, pe care le-a absolvit ca șef de promoție, cu mențiunea *magna cum laude*.

Activitatea didactică

La 1 ianuarie 1949 a devenit asistent al profesorului Aurel Bărglăzan la Catedra de mașini hidraulice a Facultății de Mecanică din cadrul Institutului Politehnic Timișoara. A parcurs toate treptele din cariera didactică: șef de lucrări (aprilie 1949), conferențiar (1951), profesor (1962). În anul 1993 s-a pensionat și a devenit profesor consultant. În anul 1960 a susținut teza de doctorat la Institutul Politehnic din Timișoara – avându-l conducător de doctorat pe profesorul Aurel Bărglăzan – cu o teză intitulată *Curbe caracteristice de cavitație la pompele centrifuge cu turație specifică joasă*. În anul 1972 a obținut titlul de doctor docent în științe.

Activitatea tehnică

Profesorul Ioan Anton a realizat studiul, proiectarea și încercarea turbinelor axiale de pe Bistrița, Argeș și Olt. A coordonat proiectarea rotoarelor turbinelor de la Complexul hidroenergetic Porțile de Fier I. A fost vicepreședinte al Consiliului științific și al Comisiei de recepție a Complexului hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier I. A colaborat de-a lungul întregii sale cariere cu Uzina Constructoare de Mașini (UCM) din Reșița în domeniul turbinelor hidraulice.

Activitatea administrativă

Ioan Anton a fost prodecan al Facultății de Mecanică a Institutului Politehnic din Timișoara (1951–1953) și decan al Facultății de Mecanică (1961–1963). În perioadele 1962–1973, 1982–1990 a fost șef ul Catedrei de hidraulică. Prorector al Institutului Politehnic din Timișoara (1963–1966) și rector al aceluiași institut (1971–1981), Ioan Anton a fost și director al Centrului de Cercetări Tehnice, Fundamentale și Avansate al Filialei din Timișoara a Academiei Române (1970–2009). A fost membru în Comisia Superioară de Diplome a MEI (1969–1990), în Consiliul

*Prezentare susținută la sesiunea „Academician Ioan Anton, 100 de ani de la naștere” (18 iulie 2024, Aula Academiei Române)

Învățământului Superior (1968–1972), în Consiliul de conducere al MEI (1972–1976).

Activitatea în Academia Română

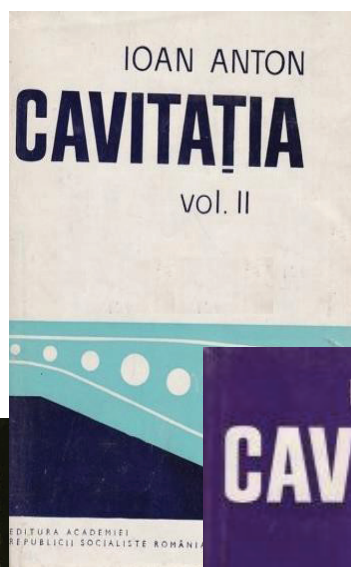
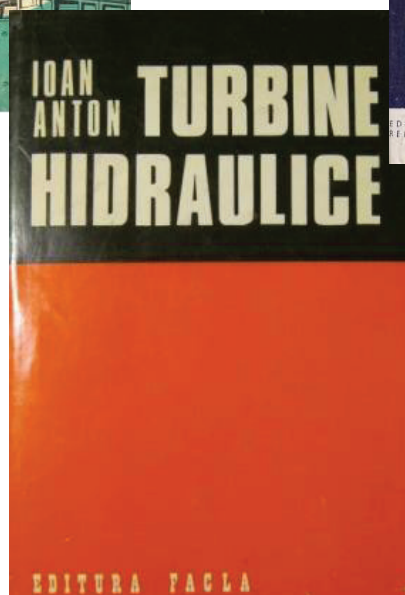
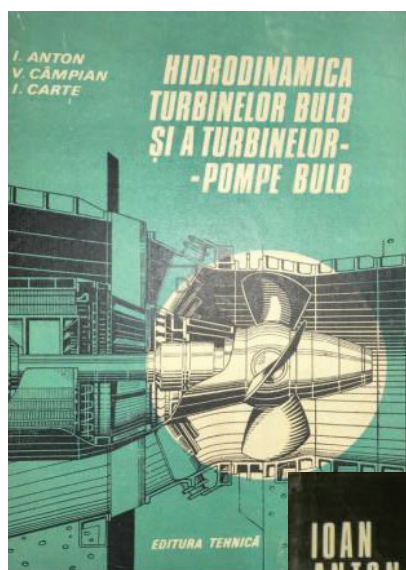
Ioan Anton a fost ales membru corespondent al Academiei Române în anul 1963, fiind propus de fostul său profesor, acad. Corneliu Mikloși, și susținut în secție de către acad. Ștefan Nădășan, iar apoi membru titular (1974). A îndeplinit funcția de vicepreședinte al Academiei Române (1974–1990), iar în perioada 1981–1984 a fost președinte *ad interim* al Academiei Române. A fost membru titular al Academiei Europene de Arte, Științe și Litere din anul 1995.

Titluri, premii și medalii

Activitatea academicianului Ioan Anton a fost recompensată cu numeroase premii și medalii: Premiul de Stat (1953), Premiul „Aurel Vlaicu” al Academiei Române (1961), Ordinul Național „Meritul Științific” cls. I (1970), Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Mare Ofițer (2000), Premiul „Opera Omnia” conferit de Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (2009).

A fost numit *doctor honoris causa* al Universității Tehnice de Construcții din București (1998) și al Universității Politehnica din Timișoara (1999).

Opera – cărți fundamentale

Academician Athanase Joja, 120 de ani de la naștere

Am fost studentul profesorului Athanase Joja*

Acad. Mircea Flonta

În cele ce urmează nu mă voi referi la opera lui Athanase Joja, ci la prezența și acțiunea lui publică, instituțională. Multe din cele pe care le voi relata, se referă la o perioadă îndepărtată, la anii '50 ai secolului trecut.

În anii 1951-55, am fost student al Facultății de Filosofie a Universității București, care se numea pe atunci „Universitatea C.I. Parhon”. Facultatea de Filosofie era o instituție de dată recentă. După așa-numita *Reformă a învățământului* din anii 1948-49, vechea Facultate de Litere și Filosofie a fost desființată. Au fost create două facultăți noi: Facultatea de Filologie și Facultatea de Filosofie.

În concepția autorităților vremii, obiectivul noii Facultăți de Filosofie nu era câtuși de puțin cultivarea tradiției, a culturii și gândirii filosofice, ci, potrivit unei formule consacrate pe atunci, „formarea de cadre pentru frontul ideologic”. Adică, pentru propagarea ideologiei regimului instaurat recent de Uniunea Sovietică în România. Era ideologia propagată prin învățământul de toate gradele, prin presă și edituri, prin radio, prin toate instituțiile de difuzare a culturii, iar noua facultate urma să formeze o parte din cadrele necesare pentru aceste instituții, în primul rând pentru învățământ.

Care era ideologia oficială înaintea morții lui Stalin și imediat după aceea, în Uniunea Sovietică și în țările satelit, numite de „democrație populară”? Nu era, cum s-ar putea crede, marxismul clasic, teoria expusă în scrierile lui Marx și ale lui Engels, ca și în literatura

aripii marxiste a social-democrației occidentale, ci în scrierile lui Stalin, ca și în acele scrieri ale lui Lenin care erau compatibile cu ideologia stalinistă. Iată o observație semnificativă în această privință. În bibliografiile indicate pentru seminarii la Facultatea de Filosofie din acei ani, lucrările lui Marx și Engels erau, de regulă, recomandate ca „bibliografie secundară”. Prezentarea cu caracter de catehism a filosofiei oficiale, numită *materialism dialectic și istoric*, era cuprinsă într-o carte publicată înaintea celui de-al Doilea Război Mondial, intitulată *Istoria Partidului Comunist (Bolșevic) al Uniunii Sovietice*, sub redacția lui Stalin. Această lucrare a avut tiraje de milioane de exemplare în Uniunea Sovietică, ulterior de sute de mii de exemplare în țările numite de „democrație populară”. Expunerea dată de Stalin materialismului dialectic și istoric cuprindea un număr mic de pagini, în jur de zece. Acest detaliu merită atenție, deoarece tot ce se putea spune, în anii studenției mele, despre principiile filosofiei oficiale se limita la tezele și formulările cuprinse în acest pasaj al cărții. Era reperul imuabil al supravegheților ideologici ai epocii, reperul pe care toți cei ce publicau sau predau filosofie îl urmau cu strictețe. Afirmția este valabilă nu numai pentru cursul intitulat *Materialism dialectic și istoric*, ci și pentru predarea istoriei filosofiei. Era o istorie prezentată și judecată exclusiv din perspectiva confruntării dintre materialism și idealism, dintre abordarea numită *dialectică* și

*Comunicare susținută la evenimentul aniversar „Academician Athanase Joja, 120 de ani de la naștere” (25 iunie 2024, Aula Academiei Române)

cea numită *metafizică*. Ideea conducătoare era că materialismul și dialectica exprimă interesele claselor progresiste sau exploatate, în timp ce idealismul și metafizica ar fi reprezentat ideologia claselor exploatatoare și reacționare.

De ce m-am oprit asupra acestor informații? Ceea ce doresc să subliniez este că pentru a mânui concepte și idei de acest gen nu era necesar nici cel puțin un contact elementar cu cultura filosofică. Ceea ce se prezenta studentului în filosofie, la începuturile anilor '50, era un amestec de ideologie primitivă și de locuri comune, afirmații ca acelea că realitatea e materială, că dezvoltarea în timp a lumii a precedat apariția conștiinței, că lumea poate fi cunoscută și așa mai departe. Asemenea afirmații, cu totul banale, susținute de experiența cotidiană, erau înfățișate drept concluzii importante ale dezvoltării cunoașterii științifice. Și, în acest sens, materialismul dialectic era prezentat drept *filosofie științifică*. Se afirma, ce-i drept, că materialismul dialectic se dezvoltă mai departe pe această bază, că această concepție nu reprezintă un sistem dogmatic. Era însă imposibil să îți faci o idee despre modul cum ar fi posibil acest lucru din moment ce pe atunci, fie și cea mai mică abatere de la litera textului lui Stalin era suspectată și putea să fie, în orice moment, sancționată.

Era evident că pentru a preda versiunea stalinistă a materialismului dialectic și istoric nu se cerea o minimă înzestrare pentru studiul filosofiei, ci, cu atât mai puțin, o pregătire profesională în acest domeniu. Ceea ce, fără îndoială, ușura mult misiunea celor care au decis compoziția corpului profesoral al noii facultăți. În toamna anului 1951, când am devenit student al noii facultăți, din corpul didactic al vechii Facultăți de Litere și Filosofie supraviețuise în noua facultate o singură persoană. Avea poziția de conferențiar și se numea Alexandru Posescu. Posescu fusese asistentul profesorului Petre Negulescu. Predase îndeosebi cursuri de introducere în filosofie și scrisese, între altele, o carte bună de introducere în filosofie. Era un profesionist autentic al filosofiei. Cum se face că supraviețuise? Că fusese preluat în noua facultate, spre deosebire de colegii săi? Nu pot formula

decât presupuneri în această privință: Posescu nu făcuse cred politică înainte de 1944, nu avea avere, reprezenta, ca și profesorul său, așa-numita *filosofie științifică*, o filosofie profesională opusă construcției speculative în sensul lui Blaga sau autohtonismului ortodoxist propagat de profesorul Nae Ionescu. Iar în primii ani după 1944, Posescu a scris critic despre filosofia lui Blaga, de pe pozițiile acestei *filosofii științifice*.

În anul universitar 1951–52, Posescu ne predase nouă, studenților anului I, un curs tradițional de logică formală. Materia cursului nu avea nimic comun cu ideologia și cu politica, oricare ar fi fost acestea. Profesorul își putea exprima conformismul doar prin alegerea exemplurilor care ilustrau schemele logicii clasice. El evita, în general, comentarii de natură filosofică. Atunci când le făcea, ele erau conformiste. Ne-a vorbit mult despre ultima lucrare a lui Stalin, care apăruse în 1949, intitulată *Marxismul și problemele lingvisticii*. Scrierea lui Stalin nu avea nicio relație cu problematica cursului. Pe atunci, eu credeam că Posescu o prezintă pentru a-și proba aderența și susținerea față de ideologia oficială. Mult mai târziu, am ajuns la o presupunere care îmi apare drept plauzibilă. În cârticica sa, Stalin îl critica cu vehemență pe un lingvist sovietic, Marr, care susținea că și limba are caracter de clasă. Stalin insista asupra constatării de bun simț că limba este neutră în raport cu ideologia. Iar profesorul Posescu intenționa, cred eu, să sugereze că afirmația lui Stalin ar fi valabilă și pentru logica formală, adică pentru materia pe care ne-o preda.

Pentru ce am relatat toate acestea despre starea facultății la care am fost student la începuturile anilor '50 ai secolului trecut? Deoarece schițează foarte sumar un tablou a ceea ce era învățământul filosofic în momentul când pe scenă a pășit profesorul Athanase Joja. Cu excepția logicii și a unor materii cum erau limbile străine, ceea ce se preda era *ideologie*, și nu *filosofie*. Nu erau prezentate conceptele, teoriile și argumentele marilor filosofi, orientările fundamentale ale gândirii filosofice. Asta ar fi însemnat, în terminologia oficială de atunci,

obiectivism burghez. Ideile și conceptele filosofice erau invocate doar în treacăt, drept ilustrări ale modului cum se desfășoară lupta de clasă pe plan ideologic. Tot ceea ce interesa era semnalarea funcției sociale a unei concepții filosofice, și nu concepția ca atare. Bunăoară, despre filosofia nemarxistă contemporană se vorbea doar pentru a arăta că ea servește „interesele burgheziei imperialiste”.

Cea mai mare parte a noilor cadre didactice, care luaseră locul profesorilor vechii Facultăți de Litere și Filosofie, persoane selecționate pe criterii de dosar de cadre și de probe de devotament politic, nu aveau nici pregătirea, nici capacitatea de a preda în mod profesional filosofie. Aceasta era cea mai bună garanție că vor fi la adăpost de orice devieri de ordin ideologic. Dintre puținii profesori avizați, Alexandru Posescu era preocupat, desigur, să nu-și piardă slujba, iar unul cum era Constantin Ionescu Gulian, să facă carieră prin promovarea fără rețineri a ideologizării și politizării învățământului filosofic.

Athanase Joja nu beneficia nici el, ce-i drept, de o pregătire filosofică sistematică. Studiile sale erau juridice. Era însă un intelectual autentic cu un orizont cultural larg, lucru evident pentru oricine citește scrierile sale. Pe deasupra, avea lecturi filosofice temeinice, cu predilecție din scrieri ale clasicilor filosofiei antice grecești, precum și din vasta literatură de comentariu și exegeză consacrată acestei epoci excepționale de creație filosofică.

Ceea ce ne-a atras cu deosebire atenția, încă de la prima lui lecție, era îndrăzneala de a vorbi doar despre concepte, idei și argumente filosofice, evitând adesea chiar și referiri pasagere la teme ideologice și politice. De ce făcea acest lucru o mare impresie? Cel puțin acelor studenți care veniseră pe atunci la această facultate din interes pentru filosofie? Deoarece din primele săptămâni și luni fuseserăm avertizați în modul cel mai clar că prezentarea, discutarea și evaluarea ideilor filosofice în afara contextului ideologiei staliniste a epocii reprezintă un grav delict. Or, este tocmai ceea ce făcea profesorul Joja, la cursul pe care l-a inaugurat la începutul anului 1953. Numit Curs de

logică, cursul său era, de fapt, un curs de introducere în filosofie.

Însăși prezența lui Joja, ca profesor, era în acei ani neobișnuită. Atrăgea atenția. Era îmbrăcat cu gust, avea distincție în atitudine și gesturi, într-o epocă în care oamenii erau preocupați să nu atragă în niciun fel atenția. Se înfățișa calm, sigur pe sine. Vorbea liber, avea un discurs de bună calitate. Nu citea, ochii erau îndreptați tot timpul spre cei care îl ascultau. Repertoriul lui lingvistic era bogat, sugerând lecturi variate din acei autori care mânuiau cel mai bine limba română. Ceea ce atrăgea în mod deosebit atenția era că evita clișeele verbale ale discursului ideologic, așa-numita *limbă de lemn* a acelor vremuri. Ceea ce bătea la ochi pe atunci era că tot ce spunea se referea exclusiv la concepte și idei filosofice. Presupunea acelora dintre cei care îl ascultau, care erau cu adevărat interesați de filosofie, era că, știind prea bine că la cursurile de materialism dialectic și istoric, ca și la cele de istoria filosofiei, se urmărea doar exersarea temelor ideologiei oficiale, Joja folosea cursul său, numit curs de *logică*, pentru a prezenta concepte și teme filosofice cu referire de preferință la autori, ca Heraclit, Parmenide, Socrate, Platon sau Aristotel, adică la marea filosofie greacă a Antichității. Îmi amintesc și astăzi cât de sugestiv ne prezenta opoziția dintre ceea ce numea „curgerea heraclitiană” și „imuabilitatea eleată”.

Frecventarea cu folos a unui asemenea curs presupunea însă un anumit nivel de instrucție, cel al unui liceu bine făcut și al unor lecturi personale, ceea ce lipsea unui număr destul de mare de colegi și de colegi. În mod firesc, aceștia se simțeau depășiți, preferând profesori ce mânuiau clișee ideologice ale epocii staliniste, ușor accesibile ca toate clișeele. Pe de altă parte, cele mai instruite și inteligente cadre didactice de atunci ale facultății apreciau curajul lui Athanase Joja. În acei ani, nu îndrăzneau însă să îi urmeze exemplul. Mulți se vor fi întrebat, fără îndoială, cum îndrăznește profesorul să încalce reguli stricte ale conformității politico-ideologice din acei ani.

Întrebări de acest gen au putut fi formulate încă și mai insistent puțin mai târziu, și anume

în toamna anului 1955. În vara celui an, mi-am încheiat studiile cu examenul de stat. Am fost repartizat, ca preparator la Catedra de materialism dialectic și istoric a Universității din București. Am rămas, așadar, în Facultatea de Filosofie, de care ținea această Catedră. În luna octombrie a celui an, Athanase Joja a inaugurat un nou curs, intitulat *Istoria Logicii*. Era, de fapt, un curs de istoria filosofiei, centrat pe Antichitatea greacă, destinat studenților din ultimul an al facultății. A fost cursul pe care Joja l-a ținut până spre sfârșitul vieții. Nu prezenta la acest curs doar istoria cercetărilor logice, ci, de asemenea, concepte și teme filosofice centrale, îndeosebi așa cum se configuraseră ele în filosofia clasică greacă.

Împreună cu colegul meu din studenție, Ludwig Grünberg, care era, ca și mine, preparator la aceeași Catedră, am audiat săptămână de săptămână acest curs. Eram mai mult decât surprinși, deoarece în acei ani ai conformității ideologice și politice extrem de rigide, în care orice abatere de la litera ideologiei oficiale era interpretată drept o manifestare revizionistă, ostilă din punct de vedere politic și sancționată ca atare, cursul lui Athanase Joja prezenta sub titulatura *Istoria logicii* un curs de filosofie profesional și academic, în sensul strict al termenilor. Erau înfățișate concepte și teme centrale ale filosofiei clasice antice a Antichității, cu referire la sursele prime, precum și la contribuțiile celor mai de seamă comentatori dintre istoricii vestici ai filosofiei. Profesorul nu ezita să menționeze numele acestora și titlurile lucrărilor lor, care nu erau pe atunci accesibile în bibliotecile publice. De la Athanase Joja eu am aflat pentru prima dată de scrierile lui Eduard Zeller, Ferdinand Gompers, Leo Robin, Émile Bréhier sau Alexandre Kojève. Profesorul nu făcea nicio referire la lucrări dedicate temelor pe care le discuta, lucrări care apăreau în acei ani la noi, în Uniunea Sovietică sau în alte țări ale blocului sovietic. Din punct de vedere al obiectivelor urmărite, al surselor sau al temelor discutate, cursul profesorului Joja nu se deosebea de cele care se predau, pe atunci, în amfiteatrele universităților occidentale. Contrastul cu celelalte

cursuri care se țineau în acei ani în facultate din punctul de vedere al ținutei intelectuale și profesionale era considerabil. Fără îndoială că analizele și evaluările pe care le dădea profesorul unor orientări, concepte sau argumente filosofice, puteau fi discutate și disputate. Sigur este însă că ele nu erau susținute și impuse în mod autoritar, ci bazate pe argumente, și, în acest sens, lăsate deschise discuției.

Mesajul implicit pe care l-a transmis încă în anii '50 și mai târziu, prin profesoratul și publicațiile sale, era acela că filosofia și ideologia sunt lucruri diferite. Ceea ce sugera în mod clar profesorul celor care îl ascultau și citeau era că discursul ideologic și politic, pe de o parte, cultura filosofică, pe de altă parte, trebuie să fie ținute despărțite. Este inutil să subliniez că era nevoie de tărie de caracter și de curaj pentru a transmite un asemenea mesaj, în acele vremuri. Cei care le-au trăit o știu prea bine.

Amintesc, doar în treacăt, că eforturile lui Athanase Joja de a profesionaliza predarea filosofiei și cercetarea filosofică, pornind de la punctul zero în care se găsea ea, în România, la începutul anilor '50, s-a exprimat prin inițiative cum a fost crearea Centrului de Logică al Academiei Române, pe care l-a condus, ca și a revistei internaționale de logică și filosofie „Noesis”. Alături de tineri cercetători care s-au afirmat în deceniile următoare, în acest Centru au găsit adăpost, protecție și susținere, până la pensionare, personalități de rangul lui Constantin Noica și Anton Dumitriu. Însăși desființarea acestei instituții, la puțini ani după dispariția creatorului ei, este semnificativă pentru orientarea pe care i-a imprimat-o. Datorită lui Athanase Joja și numai datorită lui, a devenit posibilă desfășurarea într-o țară a blocului sovietic a celui de-al IV-lea Congres al Asociației Internaționale de Logică și Filosofie a Științei, în anul 1971. Era pentru prima dată, după zeci de ani, când toți aceia care năzuiau să practice în mod profesional filosofia în această țară au stabilit contacte cu elita filosofică internațională.

Personalități culturale

ACADEMICA 2024

Sub semnul cooperării – Ion Taloș și Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu

Andreea Buzaș*

Am conturat aceste rânduri într-o lună de mai, care, pentru majoritatea filologilor, se află sub semnul lui Blaga... Încercând să pregătesc o lucrare pentru Festivalul internațional „Lucian Blaga”, desfășurat în fiecare an, la începutul lui iunie, în Lancrăm, am recitat *Antologia de poezie populară*¹, care îmbină, într-un echilibru aproape geometric, ideea autenticului cu cea a esteticului, ponderea deținând-o, totuși, valoarea artistică a creației orale. Razant, gândul mă poartă la forma și scopul pe care Lucian Blaga le-ar fi conferit cu adevărat acestei *antologii* și, implicit, la unul dintre puținii martori care au asistat la elaborarea acesteia – cercetătorul Ion Taloș de la Arhiva de Folclor a Academiei Române, întemeiată de Ion Mușlea la Cluj. Caut printre numeroasele e-mailuri pe care le-am schimbat în ultimii ani cu etnologul care îmi împarte viața științifică între Köln și Cluj, amintindu-mi că îmi trimisese cândva un text intitulat *Cu privire la geneza antologiei de lirică populară a lui Lucian Blaga*². Descopăr că, într-adevăr, materialul pune într-o cu totul altă lumină antologia, oferind noi chei de lectură și răspunsuri pertinente la multiplele întrebări retorice ale editorului, cu certitudinea celui care, la doar 23 de ani, în calitate de cercetător stagiar pe lângă Ion Mușlea, fusese rugat de Poet să-i semnaleze texte lirice deosebite, demne de a fi selectate pentru antologie:

„Am fost cooptat în colectivul pentru elaborarea *Bibliografiei Generale a Etnografiei*

Ion Taloș

și *Folclorului Românesc* și am primit ca sarcină excerptarea unor ziare și reviste apărute în perioada 1891-1918. Văzând că cercetam acele periodice, Blaga mi-a propus să-i copiez textele lirice care mi se vor părea deosebit de frumoase, pentru ca, eventual, să le introducă în antologie. Am făcut-o de câteva ori: când aveam să-i propun un text, i-l ofeream pe o pătrime de coală ministerială, pe care o împătureau și o introducea în buzunarul din dreapta al sacoului. N-o citea în prezența mea, ci

*Cercetător științific dr., Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu

în singurătate, în biroul lui, iar la proxima întâlnire îmi comunica dacă textul a fost acceptat sau nu. Cred că a acceptat două-trei texte, iar despre altele a zis că se mai gândește dacă se potrivesc sau nu. La 1 aprilie 1959, mi-am îngăduit o glumă, scriind pe o fișă din cele obișnuite, pe care am împăturit-o eu, în locul unui text folcloric, «1 aprilie». Parcă-l aud și azi zicând: «Bravo, Taloș», crezând că primește un nou text liric; după obicei, a introdus fișa în buzunarul drept al sacoului. Știind că poetul mergea în oraș pentru masa de prânz și se întorcea, de regulă, pe la orele 15, la Bibliotecă, unde se odihnea o vreme, apoi începea să lucreze din nou, am rămas acolo până când l-am văzut revenind și am coborât scara de la etajul întâi, pentru a-l întâlni, ca din întâmplare, și a-i vedea reacția. Mi-a zis: «M-ai păcălit. Poți să ți-o notezi în jurnal!»³

Mai mult decât atât, Blaga i-a mărturisit că și-ar dori ca antologia să fie tradusă în limba germană... Zeci de ani mai târziu, fără să-i fi făcut vreo promisiune, Ion Taloș, alături de colegii săi de la Universitatea din Köln, Artur Greive și Gerda Schöler, a materializat dorința poetului într-o salutară ediție bilingvă⁴. Cu toate acestea, ediția realizată nu l-a mulțumit pe Ion Taloș, dar nu din punct de vedere al traducerilor, ci din acel sentiment firesc al unui ardelean preocupat, „de a duce un gând până la capăt”, ceea ce pentru Ion Taloș însemna întocmirea unei ediții critice, pe care a reușit să o publice cu succes în 2022⁵.

Las o perioadă să se decanteze toate aceste noi informații și constat că, de cele mai multe ori, e-mailurile venite de la Ion Taloș se constituie în veritabile surse bibliografice, în diverse sugestii pentru cercetare, în idei noi și eventuale proiecte... Întrebarea care se naște inevitabil este: suntem și noi, reprezentanții generațiilor de astăzi, destul de receptivi încât demersurile noastre științifice să includă, cândva, și gândurile neduse până la capăt ale magiștrilor noștri? Dar, din fericire, după cum însuși Blaga afirmase, ardelenii își duc întotdeauna gândurile până la capăt (singuri sau în echipă, cu puterile proprii sau cu cele investite în discipoli...). Acest lucru mi-l amintise și profesorul meu de

folclor, Ilie Moise, atunci când mi-a sugerat să îi scriu pentru prima dată etnologului Ion Taloș, să-l felicităm pentru apariția în emisiunea *Ar(t)de-nisme*. Căci, da, profesorului Ilie Moise îi datorez începutul corespondenței mele electronice cu Ion Taloș, precum îi datorez și primele tangențe cu opera eminentului cercetător clujean. În studenție, fără experiența științifică necesară, am remarcat totuși importanța unor volume, precum *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar* (2001), „*Cununia fraților*” și „*Nunta Soarelui*” sau *incestul zădărnicit în folclorul românesc și universal* (2004) și am intuit monumentalitatea monografiei *Meșterul Manole. Contribuție la studiul unei teme de folclor european* (1973, 1997), confirmată prin cele afirmate de Ovidiu Bîrlea în *Istoria folcloristicii românești* sau în corespondența acestuia, pe care am avut prilejul să o editez:

„Ți-o recomand, e bună, solidă și serioasă, cum nu prea se scriu în acest domeniu”⁶ – îi scria Bîrlea nepotei sale, Doina Blaga. Sau „Poți să exclami cu toată mulțumirea: *ecce opus!* Și cei de la bursa Humboldt pot fi satisfăcuți pe deplin că de data aceasta nu și-au mâncat pita în zadar. Ion Mușlea⁷ și Lucian Blaga nu mai sunt să se bucure în maniera dată pământenilor, dar cred că în clipele dumitale de intensă comuniune spirituală cu amintirea lor, vei percepe exprimarea mută a mulțumirii lor... postume: e suprema satisfacție pe care o poate avea un om.”⁸

Dacă într-o scrisoare din 3 noiembrie 1969, Petru Caraman îl sfătuia pe Ion Taloș: „Mai lăsați și pe mai târziu și adăugați la viitoarele ediții ceea ce nu ați putut spune acum. Și pe mine m-a atras, ca o irezistibilă vrajă, problematica *Meșterului Manole*. [...] E prea tulburător și prea adânc subiectul, așa cum îl văd eu, iar primejdia înecului e iminentă chiar pentru cei mai buni înotători...”⁹

În 2 aprilie 1973, îi confirmă primirea *Meșterului Manole* astfel:

„Mi-a sosit *Meșterul Manole*, marele meșter. Mi-a sosit cu aripile-ntinse și fără nici un accident; nu ca la mănăstire! [...] Rezultatul

a depășit așteptările mele! De aceea, surpriza pe care mi-ați făcut-o n-a fost nicidecum mai mică! Bravo! Sau, mai just, bravissimo, Domnule Taloș! E o lucrare valoroasă, care vă face onoare și de care avea nevoie sectorul științific al folclorului românesc! Mă bucur din toată inima că ați reușit s-o săvârșiți în condiții excelente. O citesc ca pe o carte de literatură aleasă, care mă încântă și-mi recheamă gândurile pe cărările pe care am umblat și eu cândva. [...] Această disciplină (folclorul) are dreptul să aștepte mult de la Dvs. în viitor; iar Dvs. aveți datoria de onoare să satisfaceți așteptările ei, fiindcă ați dovedit-o din plin, cu ultima Dvs. lucrare, că puteți!”¹⁰

În 20 aprilie 1973, Mircea Eliade îi mulțumește, la rândul-i:

„Dragă domnule Taloș, am primit acum câteva zile *Meșterul Manole*. [...] Este, cert, monografia definitivă, cel puțin pentru generația D-tale și cea care se pregătește de lucru. Inutil să încerc a comenta, aici, calitățile cărții. Voi încerca să o prezint, împreună cu alte publicații etnografice și folcloristice românești, într-o recenzie mai lungă, probabil în *History of Religions*. Încă o dată, mulțumiri și felicitări! Al D-tale Mircea Eliade.”¹¹

Peste ani, am recunoscut aceeași rigoare științifică, aceeași limpezime, dar și unicitate, a ideilor așternute pe hârtie, în cărțile de autor mai recente¹², pe care Ion Taloș le trimite întotdeauna în trei exemplare, cu dedicație, pentru cei trei prieteni sibieni, așa cum îi place să ne alinte pe mine și pe profesorii Amalia Pavelescu și Ilie Moise.

Acceptând invitația noastră de a face parte din colegiul de redacție al periodicului „Studii și comunicări de etnologie”, al cărui secretar de redacție sunt din 2007, Ion Taloș a devenit colaborator permanent al revistei sibiene, îmbogățindu-i paginile cu teme dintre cele mai interesante, europene și variate, vizând *legenda antică*, „*Leul cu spin în talpă*”, *Enciclopedia franceză și folclorul, etnologia europeană în jurul anului 1800, opera*

lui Ovidiu Bîrlea în mari biblioteci din străinătate, răspunsurile la Chestionarele Odobescu și Hasdeu, ediția critică a Antologiei blagiene de poezie populară.

Receptiv la noi proiecte editoriale, a contribuit cu studii la apariția unor sinteze ale institutului nostru, precum antologia bilingvă realizată pe baza rubricii de limbă germană a periodicului „Studii și comunicări de etnologie” (2017)¹³, volumul aniversar dedicat colegului nostru, prof. univ. dr. Ilie Moise (2018)¹⁴, celebrarea a 65 de ani de la înființarea Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu (2022)¹⁵, încurajându-ne întotdeauna în demersul științific, fiindu-ne mereu aproape, o prezență pe cât de discretă, pe atât de fermă și evidentă... De altfel, toată această fervență l-a călăuzit și îl va călăuzi întreaga viață pe Ion Taloș, peste tot pe unde trece lăsând un plus de valoare, indiferent că se află în România sau în Germania (*Ion hat dem Institut Ehre gemacht = Ion a făcut cinste Institutului*)¹⁶.

Un sprijin aparte ne-a oferit în demersurile noastre de a marca așa cum se cuvine centenarul nașterii lui Ovidiu Bîrlea, într-o rubrică specială în „Studii și comunicări de etnologie”¹⁷. Apoi, puțin câte puțin, ca o continuare firească a preocupărilor mele de a edita corespondența folcloristului de la Mogoș cu nepoata sa, profesoara Doina Blaga, s-a conturat una dintre cele mai frumoase și mai fructuoase dintre colaborările mele de până acum, aceea la volumul *Ovidiu Bîrlea – Ion Taloș. Corespondență 1963-1977*. Publicarea scrisorilor, fără nicio modificare, reprezintă, în primul rând, un real exercițiu de sinceritate... un omagiu adus de Ion Taloș magistrului și prietenului Ovidiu Bîrlea, căruia a reușit să-i contureze, în *Introducerea* acestei ediții, unul dintre cele mai edificatoare portrete de până acum, o adevărată schiță monografică a vieții și activității cunoscutului folclorist. De altfel, Ion Taloș se numără printre cercetătorii care au scris cel mai mult despre Ovidiu Bîrlea, atât înainte, cât și după 1990¹⁸, oferind „o cu totul altă imagine a marelui folclorist, aceea a unui om oarecum aspru, dar drept, sincer, dușman al șmecheriei (căreia i-a

căzut victimă), atent și sensibil față de alții, cu un psihic complex, plin de nuanțe necunoscute și chiar nebănuite”¹⁹.

Cartea pe care am editat-o împreună s-a bucurat de aprecieri neașteptate, materializate în nenumărate cronici și recenzii (fapt pentru care domnului profesor Ilie Moise îi place adesea să glumească spunând că „volumul are mai multe recenzii decât exemplare!”), dar și în invitații de a dezvălui din „laboratorul de lucru” într-un articol cuprinzând *corespondența pe marginea... corespondenței*²⁰. De asemenea, cartea a generat reacții printre iluștri folcloriști, precum Virgiliu Florea, Hanni Markel, Helga Stein, care mi-au încredințat, spre editare, corespondența lor cu Ovidiu Bîrlea.

Deși ne-am văzut doar de câteva ori, a fost de ajuns să-i remarc ținuta elegantă, firescul gesturilor, zâmbetul cald, prezența activă în cadrul conferințelor, curiozitatea, încântarea de a comunica și discreția cu care ne oferă sugestii dintre cele mai originale. Latura umană, jovială, se completează în chip benefic cu cea a competențelor științifice: cercetător riguros (filolog, folclorist, etnolog, antropolog), traducător și editor, profesor universitar cu rezultate deosebite (a demonstrat științific faptul că românii aparțin *ariei romanice*, nu numai sub raportul *limbii*, ci și sub acela al *culturii orale*), comparatist de renume (a așezat segmente întregi ale folclorului românesc pe tabla de *puzzle* a disciplinelor europene): „Comparând *Nunta Soarelui* cu *Divina Commedia* și *Miorița* cu *La Chanson de Roland*, ajungem în secolele întunecate ale culturii române și găsim acolo o lumină pe care numai cercetarea folclorului ne-o poate oferi.”²¹

Datorită lui Ion Taloș mi-am format o întreagă rețea de prieteni din generații apropiate, am intrat în legătură cu o serie de cercetători consacrați în diverse domenii umaniste și cu redacțiile unor reviste de prestigiu, precum „Fabula” din Berlin. Toate acestea fac din Ion Taloș un om care unește oamenii și pe care e-mailurile noastre îl găsesc mereu prompt, în fața computerului, fie că se află la Cluj sau la Köln, ca pe un adevărat punct de referință al etnologiei românești.

În loc de concluzii, dau fila calendarului meu filologico-etnologic și așez luna *iunie* sub semnul lui *Ion Taloș* – cel ce a dobândit, de la timpul magic în care s-a născut²², o inconfundabilă solaritate, atât în latura sa umană, cât și în cea creatoare.

La mulți ani, stimate domnule Taloș!

Referințe bibliografice:

Buzaș, Andreea, *Ion Taloș la aniversare sau despre excelență în etnologia românească*, în „Studii și comunicări de etnologie”, XXXIII/ 2019, p. 242-246.

Buzaș, Andreea, *Ion Taloș*, în *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc*, vol. V (S-Z), coord.: Victor Spinei, Dorina N. Rusu, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer” a Muzeului Național al Bucovinei, 2021, p. 244-245.
„Caiete silvane” – *Ion Taloș 90*, Zalău, nr. 233, iunie 2024.

Datcu, Iordan, *Dicționarul etnologilor români*, ed. a III-a, Editura Saeculum I.O., București, 2006, p. 862-865.

Erler, K.D., *Von der rumänischen zur romanischen Volkskunde*, în K.D. Erler (coord.), *Romanistik als Passion*, III, Viena, 2014, p. 327-342.

Romania Occidentalis - Romania Orientalis: volum omagial dedicat prof. univ. dr. Ion Taloș, coord.: Alina Branda, Ion Cuceu, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009.

Note

1 Lucian Blaga, *Antologie de poezie populară*, ediție îngrijită de George Ivașcu, ilustrată de Miha Vulcănescu, București, Editura pentru Literatură, 1966.

2 Ion Taloș, *Cu privire la geneza antologiei de literatură populară a lui Lucian Blaga*, în *Viața literară la Cluj. Evocări, medalioane, amintiri, cronologie*, coord. Irina Petraș, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2013, p. 70-81.

3 Ibidem, p. 73.

4 Lucian Blaga, *Antologie de poezie populară/Volksdichtung. Eine Anthologie*, ediție îngrijită și traduceri de Ion Taloș, Artur Greive și Gerda Schöler, București, Editura Humanitas, 1995.

5 Lucian Blaga, *Antologie de poezie populară = Volksdichtung – Eine Anthologie*, trad. Artur Greive, Gerda Schöler, Ion Taloș, ed. critică (studiu introductiv, izvoare, comentarii, variante ale textelor, bibliografie, indici) de Ion Taloș, Florești, Limes, 2022.

*Ion Taloș aniversat la 85 de ani la Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu
Au luat cuvântul: dr. Andreea Buzaș, prof. univ. dr. Ion Cuceu, prof. univ. dr. Rudolf Gräf,
prof. univ. dr. Otilia Hedeian, acad. Sabina Ispas și prof. univ. dr. Ilie Moise (2019)*

6 *Corespondență Ovidiu Bîrlea – Doina Blaga*, ediție îngrijită și adnotată de Andreea Buzaș, prefată de Ilie Moise, Alba Iulia, Editura Centrului de Cultură „Augustin Bena”, 2017, p. 76.

7 Despre rolul esențial pe care l-a avut Mușlea în parcursul științific al cercetătorului Ion Taloș, vezi Mircea Popa, *Interviu cu Ion Taloș* (II), în „Caiete Silvane” – Ion Taloș 90, nr. 233, iunie 2024, p. 25-27.

8 *Ovidiu Bîrlea – Ion Taloș. Corespondență 1963-1977*, ediție îngrijită de Andreea Buzaș, introducere și note de Ion Taloș, Alba Iulia, Editura Centrului de Cultură „Augustin Bena”, 2017, p. 182.

9 Andreea Buzaș, *Petru Caraman și Ion Taloș în corespondență. Considerații pe marginea unor scrisori inedite*, în „Studii și comunicări de etnologie”, tomul XXXIII/ 2019, p. 20-21.

10 Ibidem, p. 21-23.

11 *Ovidiu Bîrlea – Ion Taloș. Corespondență 1963-1977...*, p. 190.

12 *Omul și leul. Studiu de antropologie culturală* (2013), *D'Italica à Sarmizegetusa: réflexions sur la culture populaire romane* (2016), *Folclor spaniol/sefard în România. File de istorie culturală* (2017), *Împăratul Traian și conștiința romanității românilor: cultură orală și scrisă din secolele XV-XX*, prefată de Ioan-Aurel Pop (2021), *De la băile romane la colinda făptuitorului bun. Privire istorică*

asupra folclorului romanic din Est și Vest, prefată de Ioan-Aurel Pop (2023).

13 Ion Taloș, Rolf Wilhelm Brednich, *Pauline Schullerus și folclorul românesc din Transilvania/ Pauline Schullerus und die rumänische Folklore in Siebenbürgen*, în *Din etnologia germanilor din România/ Aus der Ethnologie der Deutschen in Rumänien*, antologie realizată de Andreea Buzaș și Ilie Moise, Sibiu, Honterus, 2017, p. 63-98.

14 Ion Taloș, *Epos și folclor (I). Cele 12 tăblițe asiro-babiloniene de lut*, în *Studii de etnologie. In honorem prof. univ. dr. Ilie Moise*, coord. Andreea Buzaș, București, Editura Etnologică, 2018, p. 81-106.

15 Ion Taloș, *Etnologie și Istorie*, în *Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu. 65 de ani de provocări istoriografice și culturale*, coord.: Rudolf Gräf, Andreea Buzaș, Cluj-Napoca, Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, 2022, p. 25-26.

16 Afirmția lui Artur Greive, directorul Institutului de romanistică din Köln, la susținerea examenului de *privatdozent*. Vezi *De la băile romane la colinda făptuitorului bun: privire istorică asupra folclorului romanic de la Est la Vest*, București, Univers Enciclopedic Gold, 2023, p. XVIII-XIX.

17 Ion Taloș, *Opera lui Ovidiu Bîrlea în mari biblioteci din străinătate*, în „Studii și comunicări de etnologie”, tomul XXXI/2017, Sibiu, p. 11-19.

18 Amintim, în acest context: *Ovidiu Bîrlea (1917–1990)*, în „Fabula”. Zeitschrift für Erzählforschung, Göttingen, 31, Heft 3-4, 1990, p. 318-320; *O operă impresionantă*, în „Discobolul”, nr. 121-122-123, 2008, Alba Iulia, p. 176–187; *Ovidiu Bîrlea și romanitatea folclorului nostru*, în „Discobolul”, nr. 235-236-237, 2017, p. 177-185; *Petru Caraman și Ovidiu Bîrlea în corespondență*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei”, 2017, p. 357-365; *Ovidiu Bîrlea și latinitatea folclorului românesc*, în Ion Taloș, *De la băile romane la colinda făptuitorului bun: privire istorică asupra folclorului romanic de la Est la Vest*, București, Univers Enciclopedic Gold, 2023, p. 403-414.

19 Ion Taloș, *Înțepăturile ariciului – Un secol de la nașterea lui Ovidiu Bîrlea*, în „România literară”, nr. 30-31/14.07.2017-20.07.2017, p. 26-27.

20 Vezi *Andreea Buzaș în dialog epistolar cu Ion Taloș* – „Va veni vremea când opera lui Ovidiu Bîrlea va fi redescoperită”, în „La Mongolu”, anul II, nr. 6, aprilie-mai-iunie 2021, p. 14-19.

21 Ion Taloș, *Despre geneza studiilor din acest volum*, în *De la băile romane la colinda făptuitorului bun...*, p. XIX-XX.

22 Ion Taloș s-a născut la 22 iunie 1934 în Prodănești, județul Sălaj.

1953-1957: Studii: Limba și literatura română la Universitatea „V. Babeș”, Cluj;

1957-1986: Cercetător și șef al Secției de Etnografie și Folclor din cadrul Centrului de Științe Sociale – Filiala Cluj a Academiei Române;

1966-1967 și 1970: Bursier al Fundației „Alexander von Humboldt” la Freiburg (Breisgau);

1970: Obține titlul de doctor al Universității din București;

1978-1983: Lector de limba și literatura română la Institutul de Romanistică al Universității din Köln;

1980-1984: Editor al „Anuarului de Folclor”; inițiator și coordonator al unor proiecte științifice exhaustive, precum Dicționarul-tezaur al proverbelor românești, maghiare și săsești din Transilvania;

1993: Habilitarea la Universitatea din Köln;

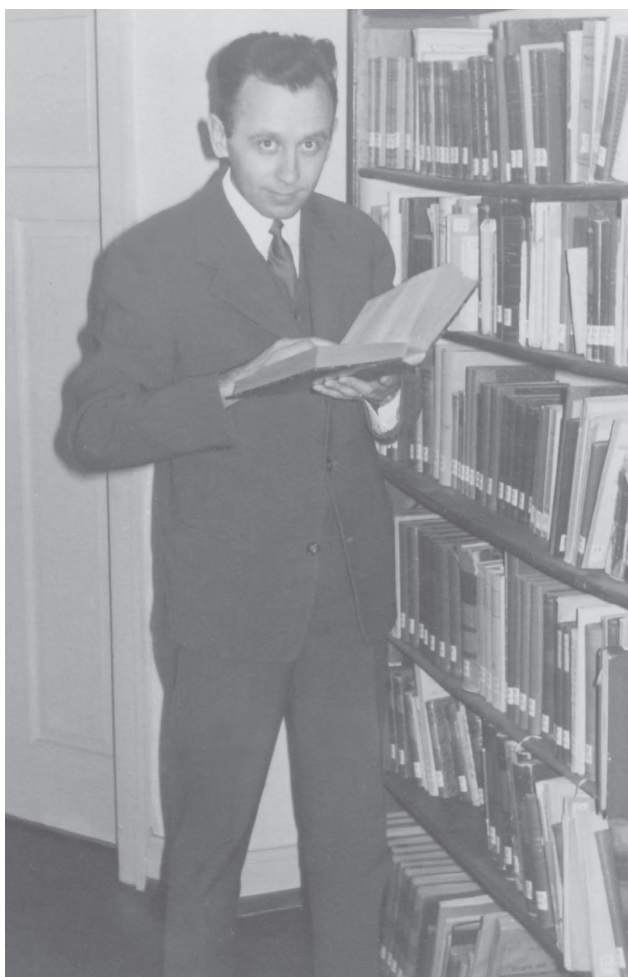
1986-2001: Docent privat și profesor universitar de literaturi populare romanice la Universitatea din Köln;

2001-2008: Profesor invitat al Facultății de Studii Europene a Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca;

Principalele domenii științifice de interes: folclor literar românesc (balade, colinde, proverbe, istoria folcloristicii), folclor romanic (balade spaniole, folclorul sefarzilor ș.a.).

Helga Stein, Ion Mușlea, Ion Taloș, Ovidiu Bîrlea la Arhiva de Folclor a Academiei Române Cluj (anii '60)

Ion Taloș în bibliotecă de la Deutsches Volksliedarchiv, în calitate de bursier al Fundației „Alexander von Humboldt” (Freiburg 1967)

Ion și Florica Taloș la Versailles (aprilie 1971)

Interviu cu Mirela Moldoveanu,
cercetător

Convorbiri

Cercetător la Institutul de Biologie al Academiei Române

Un exemplu de cercetare cu numeroase întrebuințări în diverse ramuri economice: Proiectul de multiplicare a unei macroalge – Alga brună – în Marea Neagră, coordonat științific de cercetătorii de la Institutul de Biologie al Academiei Române

Cătălin Mosoia*

Algele brune au un rol important în purificarea apelor de coastă, susțin dezvoltarea vieții marine și reprezintă un bun indicator al calității apei. În plus, au multiple întrebuințări în industria alimentară, cosmetică și farmaceutică. Pentru a afla detalii despre repopularea Mării Negre cu această plantă am realizat un interviu cu dr. Mirela Moldoveanu, cercetător la Institutul de Biologie al Academiei Române.

Cătălin Mosoia: *Care au fost motivele pentru care alga brună a devenit tema unui proiect de cercetare în Marea Neagră?*

Mirela Moldoveanu: Alga brună *Cystoseira barbata*, macroalgă din clasa Phaeophyceae, este o specie de interes științific, ecologic și economic. Starea de conservare este considerată acum critică. La nivelul anilor '70, după un eveniment extrem de îngheț la litoralul Mării Negre, o mare parte din populațiile de *Cystoseira barbata* s-a distrus și, în condițiile unei poluări accelerate de natură antropică, specia a intrat într-un declin rapid.

Din punct de vedere juridic, situația speciei *Cystoseira barbata* este următoarea:

La nivel european, *Cystoseira barbata* este inclusă în Anexa II a Protocolului de la Barcelona privind Zonele Special Protejate și Diversitatea Biologică (Programul Națiunilor Unite pentru Mediu, 2019) și Anexa I la Convenția de la Berna (Consiliul Europei, Convenția de la Berna, 1979).

Speciile de *Cystoseira* sunt considerate „Habitat de interes comunitar de către UE (Habitat Reef-cod 1170 Anexa I)”, Directiva Habitat (Directiva, 1992) și se află, de asemenea, sub supravegherea Centrului Regional de Activitate pentru Aree Special Protejate (RAC/SPA) – înființat în temeiul Convenției de la Barcelona –, a Rețelei Mediteraneene de Zone Marine Protejate (MedPAN) și a Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii (IUCN).

La nivel național, potrivit Ordinului nr. 488/2020, emis de Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor privind aprobarea *Listei speciilor marine periclitate de la litoralul românesc al Mării Negre în vederea protejării și conservării lor*, macroalga *Cystoseira barbata* este o specie periclitată, având în vedere statutul de evaluare al IUCN.

Conform Deciziei UE din 2017/848, Habitatul cu *Cystoseira barbata* este subtip al habitatului major *Stâncă infralitorală și recifi biogeni* în zona Mangalia, 2 Mai și Vama Veche.

Algele joacă un rol semnificativ în purificarea apelor de coastă, *Cystoseira* fiind un bioindicator al calității apei.

În cazul litoralului românesc al Mării Negre, specia este considerată un element esențial al biocenozei infralitoralului stâncos, deoarece susține dezvoltarea vieții marine (crustacee, gasteropode, insecte) reprezentând mediu de viață, de hrănire și de înmulțire pentru nevertebratele marine, dar și suport pentru dezvoltarea florei epifite. Datorită

*Expert comunicarea științei, Academia Română, Comunicare și imagine publică

acestor calități, specia favorizează o stratificare optimă a celorlalte specii în funcție de gradientul de lumină și condițiile hidrodinamice.

De asemenea, *Cystoseira barbata* este importantă pe fundul stâncos în calitate de constructori de habitat. Retragera algelor de dimensiuni mai mici spre câmpurile cu *Cystoseira* prezintă avantajul realizării unei protecții față de acțiunea nefavorabilă a deplasării pietrișului și scoicilor din cauza mișcării valurilor. De asemenea, câmpurile de alge au rol în purificarea apelor litoralului.

Algele brune au multiple întrebuințări în diverse ramuri economice; de exemplu, sunt surse importante de algați, i.e. fibre textile artificiale, utilizate în diverse domenii precum alimentație, cosmetice, textile, farmaceutice. Fiind bogate în potasiu, fosfor și azot, algele brune au fost utilizate și ca îngrășământ. În plus, speciile de *Cystoseira* produc metaboliți bioactivi (terpene, acizi grași, steroizi, florotanini sau polizaharide) cu activități antioxidante, antivirale, antibacteriene, antifungice, antiinflamatorii și antitumorale.

Cătălin Mosoia: *În ce constă proiectul de cercetare?*

Mirela Moldoveanu: Proiectul are la bază o colaborare interdisciplinară, care se sprijină pe binomul profesional biologie-scafandrierie și se încadrează în sfera activităților de cercetare-dezvoltare științifică destinată lucrărilor de construcție și reconstrucție ecologică subacvatică.

În esență, acest proiect vizează următoarele trei aspecte:

- Multiplicarea macroalgei *Cystoseira barbata* prin utilizarea de biotehnologii și atingerea unui nivel de cercetare (dezvoltarea de protocoale specifice);
- Crearea și dezvoltarea unei pepiniere care, în viitorul apropiat, să furnizeze material biologic (*Cystoseira barbata*) pentru lucrări de restaurare și de reconstrucție ecologică (cel puțin o pepinieră);
- Dezvoltarea unor competențe specifice tipului de restaurare/reconstrucție ecologică subacvatică a personalului implicat – biologi și scafandri – în procesul tehnologic de producere și dezvoltare a macroalgelor și de construire a habitatelor acestora.

Finanțarea proiectului a fost obținută printr-o colaborare a sectoarelor public-privat, respectiv prin colaborarea a două entități: Institutul de Biologie București al Academiei Române și societatea Marinerus Explorer SRL, ambele cu personal experimentat în domeniul de referință. Proiectul a fost accesat pe linia de finanțare EEA & Norway Grants 2014-2021 Programme SMEs Growth Romania – arie de interes *Blue Growth*. Proiectul beneficiază de o finanțare suficientă să acopere toate activitățile propuse: bugetul alocat este de 212.330 euro, din care 15% reprezintă cofinanțarea susținută de societatea parteneră în acest proiect. În prezent, ne aflăm în perioada de implementare.

Cătălin Mosoia: *Institutul de Biologie al Academiei Române este coordonator științific al proiectului.*

Mirela Moldoveanu: Institutul de Biologie București are în acest proiect calitatea de partener, asigurând coordonarea științifică prin dr. Mirela Moldoveanu și dr. Rodica Catană. Rolul de promotor al proiectului îi revine societății Marinerus Explorer SRL din Constanța, prin managerul de proiect dr. Laurențiu Dobre.

Cătălin Mosoia: *Înțeleg că una dintre etapele proiectului a fost multiplicarea algei brune. Cum s-a realizat aceasta, unde și prin ce tehnici?*

Mirela Moldoveanu: Multiplicarea speciei *Cystoseira barbata* s-a realizat la nivel experimental, în laboratoarele Institutului de Biologie București al Academiei Române, utilizând tehnici biotehnologice.

Folosirea diferitelor metode de biotehnologie pentru înmulțirea speciei *Cystoseira barbata* poate ajuta nu numai la conservarea speciilor în habitate naturale, ci și la obținerea de biomasă pentru diferite aplicații.

Atât biotehnologia macroalgelor marine, cât și cunoștințele de bază privind multiplicarea speciilor de interes utilizând tehnicile culturilor de

țesuturi și celule sunt încă în stare de dezvoltare.

În urma succesului obținut la plantele superioare, numeroase încercări s-au realizat și în vederea multiplicării macroalgelor marine prin aceste tehnici. Deși studiile privind totipotența celulei algale datează din 1978 și numeroase specii de macroalge roșii și brune au fost introduse în culturi *in vitro*, în cazul speciei *Cystoseira barbata* nu s-a realizat încă un protocol de multiplicare *in vitro*, probabil din cauză că este o specie critică, protejată prin lege și nu poate fi recoltată.

Metodele biotehnologice permit obținerea unei biomase a speciei de interes net superioare comparativ cu multiplicarea pe cale naturală. Micropropagarea sau propagarea *in vitro* permite producerea unui număr mare de indivizi într-o perioadă scurtă. Indivizii astfel obținuți pot fi folosiți ca răsaduri pentru cultivarea algelor marine, în loc să fie recoltați din mediul natural, astfel diminuând periclitarea speciei de interes. Acest lucru a generat un interes crescut pentru micropropagare ca instrument pentru conservarea populațiilor de macroalge și pentru producția durabilă de materii prime de comerț.

Micropropagarea se bazează pe totipotența celulară, care este capacitatea unei singure celule vegetative de a se diviza și diferenția pentru a genera un nou organism. Acest fenomen stă la baza culturii de țesuturi vegetale și este folosit pentru analiza fiziologică și biochimică a proceselor de

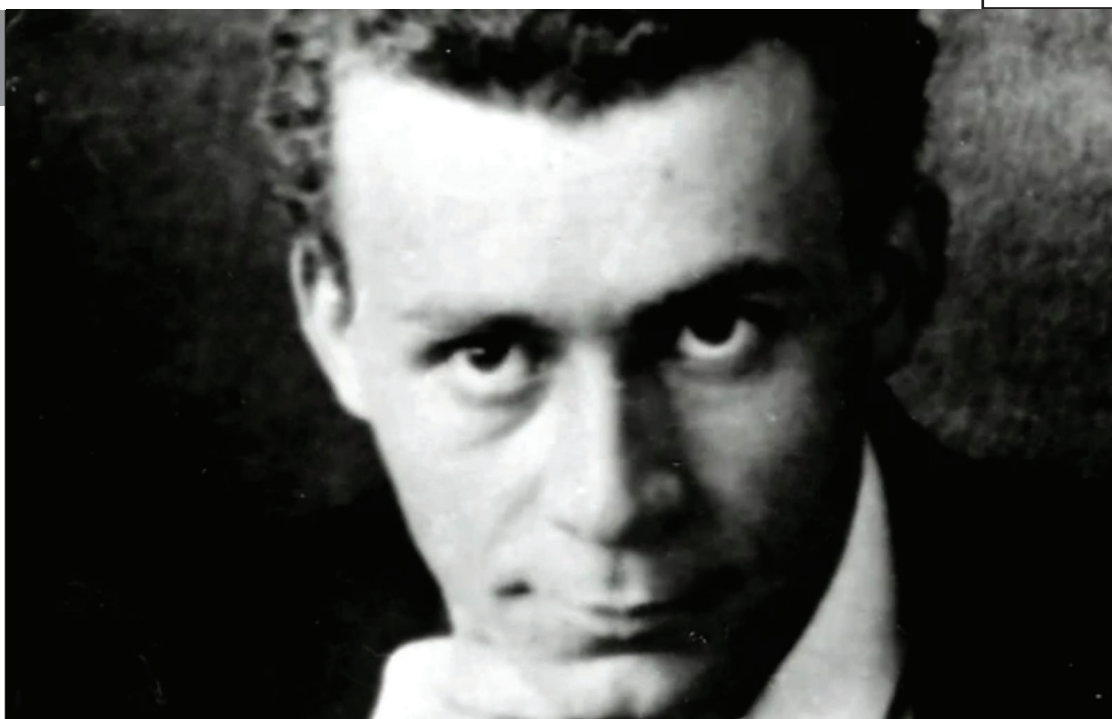
diferențiere și dezvoltare. Cultura de țesuturi (sau cultura *in vitro*) reprezintă cultura axenică a oricărei părți a unui organism (numită explant) în condiții controlate de lumină, temperatură, umiditate, într-un mediu de cultură specific. Cultura de țesuturi și celule de alge marine diferă de cultura unialgală în raport cu starea axenică (fără bacterii și ciuperci) și prin unele caracteristici ale mediului de cultură utilizat. Deși talul algelor marine nu se diferențiază în țesut, termenul „cultură de țesut” este folosit pentru a se referi la condițiile axenice ale culturii de alge marine folosind diferite explante (segmente de talus, părți apicale sau bazale etc).

Cătălin Mosoia: *Cât timp va dura perioada de monitorizare a algei?*

Mirela Moldoveanu: Perioada de monitorizare a algei va continua în perioada postimplimentare, pentru a asigura sustenabilitatea proiectului încă 5 ani. În funcție de ciclul de dezvoltare al macroalgei, aclimatizarea cu mediul natural marin, mult mai ostil față de cel de laborator, condițiile climatice în deplină schimbare, cu evenimente nedorite precum furtuni, temperaturi extreme, vom putea avea speranțe pentru stabilitatea pepinierii și utilizarea de material vegetal pentru repopulări.

Manifestări culturale

ACADEMICA 2024

Simpozionul internațional „Lucian Blaga”

Nicolae Bud*

Ce legături există între filosofie, literatură, artă, educație și administrație publică? Probabil am tinde să spunem că nu multe, în afara câtorva premise comune ce ar trebui să se regăsească în interesul indivizilor ce aleg să se preocupe de aceste demersuri umaniste.

Aceste domenii / discipline / științe, însă, s-au regăsit și manifestat într-o comuniune armonioasă pe parcursul a patru zile, într-un colț prosper și frumos al magistralului și diversului Maramureș, comuna Fărcașa, din zona etnografică numită Țara Codrului.

Acolo a avut loc, începând de joi, 30 mai, până duminică, 2 iunie 2024, Simpozionul internațional „Lucian Blaga”, cu tema „Satul românesc, izvor de spiritualitate și civilizație”. Acest eveniment s-a desfășurat sub egida Academiei Române, prin Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”, cu sprijinul și implicarea deplină a gazdelor din comuna Fărcașa, în special Primăria Fărcașa, respectiv Școala Profesională Fărcașa.

Ideea acestei manifestări culturale s-a născut la început de 2019, dintr-o dorință / vreau a răposatului cărturar, academician Alexandru Surdu. Ne-am cunoscut bine. Am fost sesizat de frecvența cu care includea în drumurile sale prin țară așezările Maramureșului, unde l-am invitat eu însumi, fermecat de priceperea de a ne cataliza dragostea de locurile natale din nordul cel mai de nord al României. Cu ochiul său exersat în

alungarea colbului de pe cronici vechi de când lumea, ne-a mijlocit o mai bună cunoaștere de sine. În apropierea unui astfel de mare patriot am devenit noi înșine mai legați de patrie, de bunurile ei, de marile sale valori. Un român predestinat să îmbuneze pe toți românii din preajmă cu zâmbetul lui coborât din icoane și din picturi de neuitat. Mă voi împăca greu cu gândul că veșnicia și l-a adjudecat, fără să fim întrebați, văduvind-ne astfel de chipul de om bun, de surâsul oricând la îndemână, de încrederea în viață care l-a însoțit până la sfârșitul zilelor.

Domnia-sa a subscris la inițiativa Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care a proclamat anul 2019 drept „Anul omagial al Satului Românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)”, dorind a marca această inițiativă printr-un eveniment ce să facă trimitere la opera genialului Lucian Blaga. Spunea, distinsul cărturar, că: *„SATUL ROMÂNESC, încremenit în frumusețea lui, ca o icoană a copilăriei, i se părea lui Blaga, poetul și filosoful, ca fiind «atemporal», veșnic, identic cu sine, ca Ființa lui Parmenide, care nici nu mai poate să respire, căci ea este Unul, Totul și în afara Ei, nu mai este nimic. Este Absolutul, Infinitul și Eternitatea, ceea ce l-a îndemnat și pe Poetul Blaga să creadă că Eternitatea s-a născut la SAT. Numai că, în aceeași poezie, el vorbește și despre „sufletul satului” și, întrucât SATUL acesta este ROMÂNESC, vorbește despre Sufletul Românesc și despre Eternitatea lui.”*

*Dr., membru corespondent al Academiei de Științe Tehnice din România

Aceasta, nu întâmplător! Pentru că „satul și biserica” au stat la baza dezvoltării învățământului în limba română în Transilvania și în a doua parte a secolului al XIX-lea. Fapt care a contribuit în mod hotărâtor la ridicarea nivelului de educație a obștilor locale, iar mai apoi, la luminarea satelor: preoți și cărturari, învățați și devotați, dascăli de cuget și simțire românească, gospodari și conducători de comunități, apărând „școala, biserica” și dreptul de a trăi în unitate, libertate și demnitate. Și, nu în ultimul rând, spre a conștientiza, noi toți, că „satul românesc” are o „valoare națională” unică, o valoare „europeană” și „universală”, rămas ca o flacără într-o Europă care se secularizează pe zi ce trece.

Ne cuprinde nostalgia, când ne aducem aminte de vremea copilăriei noastre, pentru că, atunci și acolo, în „satul”, în „biserica”, în „școala” și în lumea aceea s-a pus temelie solidă și traianică pentru formarea și realizarea fiecăruia dintre noi, spre a ne sluji „țara, biserica și neamul”, valori sfinte și veșnice. Ele trebuie să fie iubite, sporite, cultivate și apărute.

Această a doua ediție a simpozionului a debutat, la fel ca prima, cu un spectacol cultural-artistice cuprinzând interpretare de muzică clasică, ușoară și populară, dansuri și un recital de poezie. „Vedetele” care au urcat pe scenă au fost copiii comunei Fărcașa, actuali și foști elevi ai școlii din comună, mulți dintre ei cu un renumit palmares de participări la asemenea manifestări.

Deschiderea oficială a sesiunilor de comunicări a avut loc în cea de-a doua zi, după alocuțiunile introductive ale inițiatorilor și organizatorilor. După un discurs al subsemnatului cu privire la importanța tratării temelor filosofice și literare legate de satul românesc în contextul societății moderne, au luat cuvântul distinși reprezentanți ai Academiei Române, pe cale virtuală, acad. Ioan Aurel-Pop, președintele Academiei Române, respectiv acad. Dumitru Murariu, vicepreședinte al Academiei Române, ambii aducând aprecieri referitoare la inițiativa și importanța organizării acestui simpozion. În continuare, primarul comunei Fărcașa, Ioan Stegeran, a adresat participanților urările de bun

venit și a exprimat aprecierea și admirația sa pentru cei ce au ales să participe la acest simpozion. El a făcut și o scurtă prezentare a comunei Fărcașa, a realizărilor administrației locale pe parcursul ultimilor ani, subliniind importanța maximală pe care o acordă educației tinerilor și, cu ocazii precum cea de față, importanța acordată culturii. Directoarea Școlii Profesionale Fărcașa, Viorelia-Maria Vele, a concluzionat partea introductivă.

Lucrările simpozionului au fost susținute în trei sesiuni. Coordonatorii acestora au fost dr. Grigore Vida, secretar științific al Secției de filosofie, psihologie, teologie și pedagogie a Academiei Române, cercetător științific I dr. Eugeniu Nistor, de la Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru”, și prof. dr. Anca-Minodora Costin-Hendea, secretar de stat în Ministerul Tineretului, Familiei și Egalității de Șanse.

Ideile expuse și dezbătute de către participanți au gravitat, în marea lor majoritate, în jurul operei și personalității lui Lucian Blaga și al ideilor pe care acesta le-a evidențiat despre satul românesc și trăsăturile sale autentice, artistice, nemuritoare. Au fost amintite de multe ori fragmente emblematice din discursul său de primire în Academia Română sau din poezia *Sufletul satului*, din care provine și citatul „Veșnicia s-a născut la sat”, cuvinte inscripționate, de altfel, inclusiv pe frontispiciile școlii și primăriei din Fărcașa. S-a discutat despre Blaga în context literar, filosofic, religios, politic, internațional. Însă, nu totul a fost despre Blaga. Satul românesc a prezentat inspirație și din alte perspective, unii urmărind domeniile literar, filosofic sau religios, însă prin prisma altor scriitori sau personalități ale culturii române, iar alți participanți legând ideea de sat de specializări profesionale diverse, inclusiv speologie, biochimie, antropologie, folcloristică ș.a.m.d. Nu putem să nu menționăm că au fost susțineri și despre Țara Codrului și Fărcașa, subliniind că acest simpozion s-a întâmplat să se desfășoare cu ocazia aniversării a 600 de ani de la primele atestări documentare ale localităților Fărcașa și Sârbi, sate din componența comunei Fărcașa.

Drept completare a imersiunii participanților în spiritul locurilor, după finalizarea susținerilor,

aceștia au fost invitați într-o călătorie prin Țara Codrului, vizitând Casa Memorială și Muzeul „George Pop de Băsești” și finalizând ziua cu o cină vânătorească la Agropensiunea „Țara Codrului” din Asuaju de Sus, organizată de șeful Ocolului Silvic Ulmeni, ing. Vasile Dulf.

Finalitatea acestui frumos eveniment s-a regăsit duminica, prin participarea tuturor celor implicați la Sfânta Liturghie oficiată la Biserica Ortodoxă Fărcașa, săvârșită de către preotul paroh Petru Vamoș și un sobor de preoți. După ceremonialul religios, oficialitățile s-au adresat întregii comunități fărcașene cu gânduri de apreciere pentru modul în care Fărcașa este un model de urmat pentru dezvoltarea satului românesc, atât ca păstrare a tradițiilor, cât și ca inițiative menite să asigure un viitor cu bunăstare și armonie.

Academicianul Dumitru Murariu, vicepreședinte al Academiei Române, a evocat importanța păstrării spiritului satului românesc, a modului de viață și a reperelor spirituale care au făcut ca de-a lungul timpurilor oamenii să-și seteze o busolă morală către o viață virtuoasă, în pace și libertate.

De asemenea, domnia-sa a apreciat eforturile depuse de comunitatea din Fărcașa și de către autoritățile locale pentru ca această comună să aibă o reputație deosebit de bună.

Zilele petrecute în comuna Fărcașa de către participanții la acest eveniment au fost un bun prilej de reîntoarcere la valorile SATULUI ROMÂNESC, descoperind spiritul lui Lucian Blaga, la școala din comuna Fărcașa, la bisericile din comună și în gospodăriile harnicilor lor locuitori.

ȘCOALA este și va fi o piatră de temelie a societății în lumea de mâine, care nu poate exista fără MORALĂ, fără CREDINȚĂ și fără MEMORIE. Stă în puterea noastră să facem ȚARA statornică, prosperă și ADMIRATĂ în LUME.

Un cuvânt de mulțumire tuturor celor care au participat la acest efort colectiv, fie din administrația locală, fie din partea partenerilor din mediul privat, dar și a celor din partea media, pentru implicarea entuziastă, pentru sănătatea și dăinuirea SATULUI ROMÂNESC.

Pagini de istorie

Din amintirile unui fost refugiat (1940–1947)

Alexandru Porțeanu*

Anii 1938–1940 au fost marcați de evenimentele pregătitoare ale celui de Al Doilea Război Mondial: la 23 august 1938 s-a semnat la Moscova Pactul de neagresiune sovieto-german, la 1 septembrie 1939 Germania a atacat Polonia, la 29–30 septembrie 1938 Cehoslovacia era dezmembrată prin Acordul de la München de către Germania nazistă și Italia fascistă.

La 26–28 iunie 1940, U.R.S.S. adresa României Notele ultimative pentru ocuparea Basarabiei și a nordului Bucovinei. La 30 august 1940, României îi era impus „Arbitrajul” (=Dictatul) de la Viena, prin care nord-estul Transilvaniei era cedat Ungariei. La 7 septembrie 1940 era semnat la Craiova Tratatul de frontieră româno-bulgar, prin care sudul Dobrogei (Cadrilaterul) intra în componența Bulgariei.

Teritoriul României era sfâșiat grav.

M-am născut în 11 ianuarie 1934, la Oradea. Începusem să iau lecții de vioară cu contele Bornemisa. În 1938, părinții au cumpărat imobilul din str. Praporgescu nr.12. Tatăl meu era directorul Uzinei de Apă a orașului, iar mama era profesoară la Liceul de fete al Reuniunii Femeilor Române (R.F.R.).

În perioada 1934–1940, revizionismul ungar s-a accentuat simțitor.

La mijlocul lunii iulie 1940, tatăl meu a fost avertizat oficial asupra probabilității unor cedări teritoriale ale României către Ungaria. Avertizarea avea scopul ca tatăl meu să poată pregăti din timp

situația administrativă a instituției, precum și opțiunea personală, dacă rămânea pe loc sau se refugia.

În jurul datei de 20 august 1940, doi reprezentanți ai Poliției și Siguranței române l-au pus la curent pe tatăl meu cu faptul că în pivnița casei noastre era îngropat un stoc de arme și muniții. În această situație, tatăl meu *a hotărât pe loc plecarea noastră în refugiu*.

Nota Bene. În situația descrisă, decizia plecării era obligatorie. Dacă nu se descoperea obiectul din pivniță sau acesta nu ar fi existat, era destul de probabil ca părinții să fi decis să rămână pe loc. Plecarea noastră era deci *un rău necesar*.

La 30 august 1940, Germania nazistă și Italia fascistă au impus așa-zisul „Arbitraj”, adică Dictatul de la Viena care transfera în favoarea Ungariei partea nord-estică a Transilvaniei, Oradea fiind primul oraș în această situație.

În după-amiaza zilei de joi 5 septembrie 1940 am plecat din Oradea cu trenul la București, unde tata a primit repartizările pentru serviciul său și pentru mama, în noile servicii de la Brașov.

Sosind la Brașov, ne-am cazat la hotelul Pesta de pe str. Iuliu Maniu, apoi la hotelul Coroana, după care am fost repartizați în vila generalului german Schmidt de pe dealul Warthe. Generalul Schmidt din 1940 era fostul căpitan Schmidt din contraofensiva germană în Transilvania toamnei anului 1916, rămas după 1918 în Brașov, adăpostit în mediul săsesc, simțindu-se bine în România,

*Prof. univ. dr., președintele Asociației Foștilor Refugiați (AFOR), în perioada 1940–1947

unde își primea drepturile transferate din Germania, inclusiv avansările în grad. Am primit un apartament pe str. Take Ionescu nr. 25 și apoi, în final, un apartament corespunzător în str. Castelului nr. 29. Cu oarecare surpriză am constatat că brutarul nostru de la Brașov nu producea și cozonac.

Casa de pe str. Castelului nr. 29 avea vizavi casa în care s-a născut Andrei Mureșeanu, precum și casa fraților avocați Precup (cel mare a adus în 1918 mesajul lui Brătianu de la Iași către conducerea politică a românilor din Transilvania) și casa colonelului Ilie, fost căpitan în Primul Război Mondial care în timpul bombardamentelor din 1944 asupra Brașovului ieșea în mijlocul străzii cu o cască metalică pe cap și cu binoclul cu care cerceta cerul de unde cădeau bombe; atragându-i-se atenția să se adăpostească, era convins că avea caschetă îl apăra suficient. Lângă casa noastră, pe str. Castelului la nr. 31 era o casă mai veche, mică, cu un singur etaj în care locuia domnișoara Herbst, prima mea profesoară de limba franceză.

M-am înscris în clasa I-a primară a Școlii „Andrei Mureșeanu”, pe care am absolvit-o în vara anului 1944, având ca învățător pe vrednicul domn Constantin Mihăilă.

În iarna 1943–1944, fiind la Iași la o rudă, am contractat succesiv trei boli contagioase (scarlatină, tuse convulsivă și pojar), care impunea fiecare câte șase săptămâni de izolare. Ultima izolare expira în prima zi de Paști, din duminică de 16 aprilie 1944. Am convenit cu tatăl meu ca în acea zi să vizităm Fabrica de Avioane I.A.R. Am plecat spre Piața Prundului de unde urma să luăm autobuzul pentru I.A.R. Înainte de a ne urca în autobuz, tatăl meu mi-a propus să schimbăm programul, ca să mergem pe dealul bisericii „Sfântul Nicolae” pe potecă, la aer de pădure, propunere pe care *am acceptat-o*. După câteva minute, am observat primul avion din escadrila anglo-americană; eu eram încântat de priveliște, dar tata și-a dat seama de pericol, m-a luat de mână și ne-am întors în grabă acasă. La scurt timp au explodat primele bombe asupra bazinului de păcură din Piața Schiel, urmate de un bombardament intens asupra Uzinelor I.A.R.,

cu mari distrugeri, care le-au scos din funcțiune. După un oarecare timp, mi-am pus întrebarea: ce s-ar fi întâmplat dacă nu acceptam schimbarea programului? Răspunsul era clar, bombardarea intensă a I.A.R. ne-ar fi fost fatală. Era vorba aici de o operă a *destinului*?

În acea zi, sirenele de prealarmă, alarmă și încetare a alarmei au sunat încontinuu, ceea ce ne-a obligat să ne refugiem în altă parte.

Din cauza bombardamentelor, am fost nevoiți să ne mutăm din Brașov în comuna Țânțari, la 21 km de Brașov. Numele actual al localității este Dumbrăvița Bârsei. Prin această nouă situație, din refugiați am devenit oficial “dispersați”. Am rămas la Țânțari până la începutul lunii septembrie 1944, când începeau școlile. În perioada noastră de la Țânțari a avut loc actul de la 23 august 1944.

La Țânțari am cunoscut familia preotului Petre Popescu Huși care a decedat în acele zile. Familia sa s-a mutat la Brașov, doamna era verișoara cu Mihail Ralea; avea doi băieți cu care m-am împrietenit, Mirel și Paul, care a făcut o reușită carieră universitară (Paul Popescu Neveanu).

Din cauza bombardamentelor, examenul meu de admitere în clasa I-a a renumitului Liceu „Andrei Șaguna” s-a desfășurat la Bran, unde se refugiase liceul. Devenit șagunist, mi-am comandat uniformă, cu chipiul model Carol I, din catifea neagră, cu bandă roșie pentru cursul inferior, precum și uniformă corespunzătoare, cu trese.

Ziua Națională a României era la 10 mai, cu cele trei semnificații ale sale (venirea în Țară a Principelui Carol în 1877, Independența din 1878 și Regatul din 1881): „Zece Mai ne-o fi de-a pururi / Sfântă zi căci ea ne-a dat / Domn puternic Țării noastre / Libertate și Regat”. Ea era marcată printr-un Te Deum la Catedrală și o scurtă defilare militară, urmată de una civilă, pe traseul dintre Livada Poștei-Hotelul ARO-Tribunalul-Piața Mare.

În perioada 1941–1944, problema principală era exprimată prin lozinca VREM ARDEALUL! La Brașov funcționa un Consulat al Germaniei. Agenții civili mișunau peste tot. Câțiva elevi din

cursul superior, din teribilism, au adaptat lozinca, în „vrem mardeală”.

Liceul „Andrei Șaguna” avea reguli stricte de comportare. Elevii din cursul inferior erau obligați să îi salute pe cei din cursul superior (care aveau banda albastră pe chipiu) cu formula „Să trăiți don’ superior”, sau, cu obrăznicie, don’ subpicior. Chipiurile nou-nouțe ale cursului inferior erau scoase de pe cap de câte un „don’ superior”, inspectat, șifonat bine printr-o izbitură de genunchi.

Era impresionant că, în fiecare primă zi a anului școlar, elevii din cursul superior, grupați pe treptele de la intrarea Liceului „Andrei Șaguna”, intonau puternic, în limba latină, imnul academic „gaudeamus igitur”.

Una dintre tradițiile reușite ale liceului „Andrei Șaguna” era COMANDA. Într-una dintre zilele de la sfârșitul lunii mai sau de la începutul lunii iunie, tot liceul făcea o excursie în Poiana Brașov pe la Pietrele lui Solomon, care marca trecerea elevilor din cursul inferior în cursul superior. Era un prilej de petrecere câmpenească, în care elevii puteau să prezinte câte o epigramă la adresa profesorilor, însoțită de un cântec, pe păturile întinse la iarbă verde.

De exemplu: „Don’ profesor Sânjoan bea tot ca un Don Juan. Merge o Comandă în jurul mesei noastre...” Desigur, domnul profesor Sânjoan, care nu mai era de mult un Don Juan, se simțea flatat. Serbarea se încheia cu „botezarea” celor care treceau în cursul superior. Tot liceul se așeza pe două rânduri, la capătul de început erau doi băieți mai zdraveni care țineau pe mâini câte un „balic” (candidat), în timp ce șeful procesiunii *flux majorul* îl „boteza”: „Se botează robul lui Bahuș (porecla lui) în numele vinului, al pelinului și al tuturor băuturilor spirtoase”. După acest procedeu, candidatul era aruncat în sus, trebuia să cadă în picioare și să o ia la fugă între cele două rânduri de șaguniști care aveau dreptul să-i dea câte un pumn în spinare. Era interzisă orice fel de piedică. La sfârșitul trecerii prin acest șir, balicul devenea „don’ superior”.

Trecerea de la povestirea istoriei din școala primară la Manualul de istorie, de Remus Ilie, cu texte științifice și imagini splendide din Antichitate, nu a fost ușoară. Profesorul nostru de istorie era distinsul domn Ion Nicoară. Lecțiile sale despre Renaștere și Reformă m-au făcut să decid că *mă voi face istoric*, adică profesor de istorie.

La Brașov am continuat să iau lecții de vioară cu profesorul Weinberger, concert-maestru al Filarmonicii și cu prof. Honigberger care era și pictor, editor de reviste, organist la Biserica Neagră. El organiza mici concrete de final de an cu elevii săi la care erau invitați și părinții.

În toamna anului 1944 a sosit la Brașov Armata Sovietică. Lumea era speriată, dar nu au fost jafuri sau violuri. Problemele principale erau indisciplinarea și vinul (celebrele pivnițe Rhein). Poliția Militară Sovietică reinstaura ordinea cu mitralierele, umplea camioane întregi cu cadavrele lor. În drumurile mele pentru lecțiile de vioară, am observat un ofițer sovietic, mereu în același loc, care mă aștepta pe mine, cu priviri duioase (avea probabil în Rusia un fiu). M-a oprit odată, m-a mângâiat și mi-a dat un pachetel cu jumătate kilogram de zahăr, după care s-a autoinvitat la mine acasă; mama s-a cam speriat, l-a primit pe terasa mare a locuinței. Musafirul venise cu o atenție pentru mama. Omul rupea câteva cuvinte românești și franțuzești. Primirea a decurs bine. Eu am scos vioara și i-am cântat imnul U.R.S.S.-ului, am continuat cu imnul Regal al României și cu cel al Marii Britanii (*God save the King*), pe care le-a salutat cu aceeași poziție de drepti.

Tatăl meu a fost rechemat în serviciu la Oradea, la I.C.O., în vara anului 1945, familia noastră rămânând la Brașov. Situația economică a țării era dificilă după război, iar seceta din 1946 și inflația galopantă au agravat-o. Tata ne trimitea regulat făină, zahăr, ulei, prin câte un delegat care mergea la București. Eu primeam acele pachete în gara Brașov, de unde le aduceam acasă cu autobuzul. Cu un asemenea prilej, când am plecat din gară cu o damigeană de ulei, la urcarea în autobuz am fost presat de aglomerație și damigeana s-a spart, iar uleiul s-a scurs pe hainele și încălțăminta mea. Pentru

înțelegerea mai bună a acelei situații dramatice, precizez că tatăl meu, director la Oradea, avea un salariu de 15.000 lei, iar un litru de ulei, disponibil numai la negru, costa 12.000 lei.

În vara fierbinte a anului secetos 1946, Brașovul a trecut prin cele două săptămâni de foc ale marelui incendiu de pe Tâmpa. Desfășurarea sa îndreptățește suspiciuni asupra unei mâini criminale. Focul izbucnit a fost inițial de dimensiuni reduse, care s-au amplificat însă rapid, chiar nefiresc de rapid, devenind înfricoșător. Noi locuiam pe str. Castelului nr. 29, care se afla în prima linie a extinderii focului. Au fost mobilizați la Brașov pompieri din 16 județe ale Țării, iar lupta lor cu focul a durat două săptămâni.

Din punct de vedere politico-diplomatic, anul 1946 a fost dominat de Conferința de Pace de la Paris, a cărei însemnătate pentru România era referirea la Tratatul de Pace cu Ungaria. Chestiunea principală era cea privind formularea din Armistițiu („*Transilvania, sau cea mai mare parte a ei*”) stabilită de Moscova. Era firesc ca aceste evenimente să fie urmărite la Brașov cu interes maxim.

Am revenit de la Brașov la Oradea în septembrie 1947, înscriindu-mă în clasa a IV-a a renumitului Liceu „Emanoil Gojdu”. Profesorul de geografie de la „Gojdu”, nu privea cu ochi buni venirea elevilor de la școlile din alte localități. Când m-am prezentat ca venind de la „Șaguna” și desigur mândru de aceasta, „Moș Cotruș” mi-a pus placa „Da’ voi ce cățați, mă, la Gojdu, credeți că

aci îmblă câinii cu covrijii în coadă ? Asta-i școală mare și grea, nu-i pântru tăți proștii!”

Am continuat lecțiile de vioară cu prof. Breuer Oszkár, cu progrese reale, ajungând până a cânta solo pe scenă cu acompaniament de pian, în sala plină a Teatrului primele două părți ale concertului pentru vioară și orchestră de Ceaikovski.

În septembrie 1949 am început să public cronici muzicale în ziarul „Crișana”, devenind cronicarul muzical al orașului Oradea.

Am absolvit Liceul „Emanoil Gojdu” în 1951, cu ultimele două clase într-un an. Această hotărâre se explica prin faptul că am rămas fără profesorii cei mai buni, care fuseseră concentrați pentru ceea ce se numea „Facultatea muncitorească”, o monstruozitate care numai în doi ani scotea pe bandă rulantă absolvenți ce deveneau astfel cadrele de conducere și de încredere ale regimului comunist pentru diversele domenii în care erau repartizați.

Prin celebrul „acord de procentaj” propus de Winston Churchill, România intra în sfera de dominație a U.R.S.S.-ului.

Anii 1940–1947 au adus în viața social-politică a României evenimente importante. La 30 decembrie 1947 au avut loc abdicarea forțată a Regelui Mihai I și proclamarea Republicii Populare Române.

România intră în perioada comunistă a istoriei sale, care a durat până în decembrie 1989.

Cultură muzicală veche

Monumente ale culturii românești – ieromonahul Filothei sîn Agăi Jipei. Restituiri

Marcel I. Spinei*

Sfântul Apostol Pavel, în Epistola către Efeseni, 5,19, spunea: ... *Vorbiți între voi cu psalmi, cu cântări de laudă și cu cântări duhovnicești și cântați și aduceți din toată inima laude Domnului ...*

Evul Mediu în muzica din România¹ s-a aflat la răscrucea culturală dintre Est și Vest / Orient și Occident, influența covârșitoare, până aproape de finele Evului Mediu, fiind dată de folclorul autohton, alături de cultura și religia creștin ortodoxă bizantină.

Până spre mijlocul secolului al XIX-lea, scrierea muzicală psaltică din România a fost singura cale de a consemna muzica, cu unele excepții survenite dinspre muzica occidentală, mai ales în Transilvania. Muzica psaltică bizantină de pe teritoriul României a venit direct de la Bizanț. În comunitățile noastre eclesiastice s-a practicat de la începuturi muzica psaltică bizantină de limbă elenă, cu unele cântări în slavona bisericească (în prima parte a secolului al XVI-lea), iar didahiile către popor și părți din slujba religioasă se țineau în limba română. Timp de peste 1500 de ani, muzica psaltică bizantină a însemnat elementul indisolubil, esențial, al culturii muzicale medievale românești.

Primele manuscrise muzicale psaltice în notație arhaică sunt consemnate pe teritoriul românesc încă de la finele secolului al IX-lea, demonstrând înaltul nivel de cultură muzicală existent. Codicele religioase din perioada Evului

Mediu existente pe teritoriul românesc au fost scrise în Imperiul Bizantin la Constantinopol, Muntele Athos, Muntele Sinai și pe plan local, în diversele centre mănăstirești în limba elenă, iar în Transilvania, sporadic și în limba latină. De-a lungul timpului s-au ridicat mari *strălucitori ai neamului*, care au compus muzică psaltică bizantină pentru români și nu numai, cântări care au traversat veacurile. Amintim Școala Muzicală Psaltică de la Mănăstirea Putna, cu al ei mentor, compozitor și codicograf de excepție, monahul Eustatie Protopsaltul, cu ucenicii săi, psalți compozitori: Dometian Vlahu, Teodosie Zotica și anonimi, iar dintre codicografi, amintim pe diaconul Macarie, Ieromonahul Antonie și anonimi. Tradiția Școlii Muzicale Psaltice de la Mănăstirea Putna a influențat timp de aproape două secole cântarea psaltică bizantină în toate provinciile românești.

Pasul spre *românire* a fost început prin tipăriturile primelor cărți de cult traduse în limba română, apărute la Brașov, făcute de Filip Moldoveanu (1544), diaconul Coresi (între 1546 și 1561), fiul său Șerban ș.a. Drumul era deschis, astfel că o întreagă pleiadă de mari cărturari psalți au început să traducă în limba poporului cărțile religioase. Cităm: Mitropolitul Varlaam († 1657), Mitropolitul Dosoftei († 1693), spătarul Nicolae Milescu (1636-1708) și mulți anonimi. Aceste traduceri au ajutat cântarea psaltică bizantină, pornită pe drumul ferm al *românirii*, al

*Profesor universitar, muzicolog, compozitor, membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România

introducerii limbii poporului în biserică, înfăptuită de domnitorul Țării Românești, Constantin Brâncoveanu (1688 – 1714).

Spre finele secolului al XVII-lea, în 1688, la București, a fost tipărită *Biblia*, sub oblăduirea domnitorului Șerban Cantacuzino (1678 – 1688) și a logofătului său Constantin Brâncoveanu, urmașul la tron, prima traducere completă, una dintre cele mai importante din epoca modernă. În aceeași perioadă a început a se traduce / tălmăci din limba elenă în română slujba anului bisericesc ortodox, în *Psaltichia rumânească* de ieromonahul Filothei sîn / fiul Agăi Jipei (1640?–1720?). Acesta, spre finele secolului al XVII-lea, ante 1688, a pornit această tălmăcire la Mănăstirea Ivion, Muntele Athos² și terminată în 1713, la București. Având o temeinică cultură teologică, muzicală psaltică și filologică dobândite în Valahia și la Muntele Athos, a fost primul care, cu pricepere și îndemânare, a scris în limba română întâia *Psaltichie* cu neume, adaptând la cântarea psaltică bizantină textul liturgic românesc. Scrisul lui Filothei, în ambele manuscrise, este același: mărunț, îngrijit, clar, cu o grafie deosebită, eclectică, cu înflorituri, frontispicii / titluri de pagină, semne chironomice, mărturiile frumos ornamentate, cu o mare bogăție de culori, cu o îngrijire atentă asupra muzicii și a textului literar. Pe marginea filei sunt notați unii compozitori și diferite indicații tipiconale în cele trei limbi.

Nicolae Iorga îl situa în rândul personalităților epocii sale: ... *Cantacuzino stolnicul, Radu și Șerban Greceanu, Iordachi Cantacuzino (toți veri cu ieromonahul Filothei - n.n.), Antim Ivireanul și Filothei Sfetagorețul ... formau ... Academia literară și istorică a Brâncoveanului*³.

În luna martie 2016, cu ajutorul Bunului Dumnezeu, am descoperit la Mănăstirea Ivion, Muntele Athos, codicele original al lui Filothei Jipa, premergător *Psaltichiei rumânești* (Catalog Spinei nr. 10⁴) de la 1713, sub cota **1160 II Antologhion**, scris ante 1688. În manuscris, semna: *ieromonahul Filothei din Vlahia / Φυλοθέου ιερομονάχου του ἐκ τῆς Βλαχίας*, f. 326v și f. 347v. Paginile manuscrisului au fost numerotate ulterior

de Grigorie Th. Stathis⁵. Șansa noastră de a descoperi acest manuscris o considerăm „întâmplarea necesară”, care apare câteodată în viață! Cercetând manuscrisele de la Mănăstirea Ivion, cele românești, dar și pe cele elene, am descoperit acest codice, colegat cu un manuscris elen, în partea a doua. Mulți cercetători români au colindat Muntele Athos, de-a lungul timpului, dar acest manuscris a rămas „ascuns” sub o copertă elenă, fără a fi descoperit! Problema stringentă asupra acestui codice descoperit de noi a constituit posibilitatea datării, chiar și aproximative, din moment ce autorul nu a notat data scrierii. Codicele ar fi putut fi o copie a celui de la București, din 24 decembrie 1713 ... Dar câteva amănunte au putut configura apartenența reală în timp: Filothei dedică manuscrisul său mitropolitului Valahiei Theodosie († 1708), mentorul său, față de codicele terminat în 1713, pe care l-a dedicat mitropolitului Antim Ivireanul († 1716). Un alt amănunt important îl constituie faptul că, în anul 1688, în luna octombrie, a venit la tronul Valahiei domnitorul Constantin Brâncoveanu, care era rudă cu Filothei Jipa, iar manuscrisul ar fi fost dedicat domnitorului, precum a făcut în varianta de mai târziu, din 1713.

Cercetând acest manuscris, remarcăm o preponderență a lucrărilor scrise de prietenii săi, seniori sau mai tineri, de origine vlahă / română, de la mijlocul secolului al XVII-lea, de la Athos! Este minunată apartenența spirituală a acestor compozitori, dorința de a face cunoscut și altor neamuri, cei ce prin trup și suflet erau vlahi / români. Trebuie să subliniem faptul că participarea acestor compozitori psalți vlahi / români în lucrare este posibil să fi fost cerută / comandată autorilor, chiar de către prietenul lor, ieromonahul Filothei.

Astfel, găsim în acest codice, cântări importante dedicate personalităților timpului:

279v “Ετερον ἀρχιερατικὸν” Χρυσάφη [Παναγιώτης τοῦ νέου] ἥχος δ’

Πολυχρόνιον ποιῆσαι Οὐγγροβλαχίας κ. Θεοδόσιον

/ Altul pentru ierarh, de Hrisafi (Panaghioți cel Tânăr cuțovlahul), ehul 4, Polihronion / Mulți ani trăiască, pentru mitropolitul Ungrovlahiei kyr Theodosie

281 Εἷς ἡγούμενον καὶ προηγούμενον· Κοσμά ἱερομονάχου Ἰβηρίτου [Μακεδόνοϛ]· ἦχος α',

Πολυχρόνιον ποιῆσαι ...

/ Pentru stareți și preoți, de Cosma ieromonahul Iviritul (Macedoneanul), ehul 1, Polihronion

282v Εἷς τὸν αὐθέντην τῆς Οὐγγροβλαχίας· κὺρ Ἀνθίμου μητροπολίτου Τουρνόβου· ἦχος δ',

Πολυχρόνιον ποιῆσαι

/ Pentru principele Ungrovlahiei (Șerban Cantacuzino⁶), de kyr Anthimos, mitropolitul Tournou, ehul 4, Polihronion

284 Τοῦ [Γερμανοῦ] Νέων Πατρῶν εἷς φήμην ἄρχοντος· ἦχος δ', Πολυχρόνιον ποιῆσαι

/ Alta, pentru domnitorul locului (Șerban Cantacuzino) de (Gherman arhiereul) Neon Patron⁷

285 Εἷς τράπεζαν ἀρίστου· τοῦ [Γερμανοῦ] Νέων Πατρῶν [γρ. Μπαλασίου]· ἦχος πλ. δ', Ὁ χορτάσας λαόν

/ La trapeză, lucrare foarte frumoasă de (Gherman) Neon Patron (revăzută de Balasie preotul)

ehul 8, Cel ce ai săturat popoare.

Cert este faptul că aceste lucrări dedicate mitropolitului Valahiei Theodosie⁸, domnitorului Țării Românești (nemenționat) Șerban Cantacuzino, cât și mai marilor conducători religioși și laici ai țării, apar numai în acest manuscris de la Ivron 1160 II al ieromonahului Filothei Jipa.

În anul 7222 dec[embrie] 24 = 1713, decembrie 24, ieromonahul Filothei a terminat refacerea codicelui de la Mănăstirea Ivron, prin *Psaltichia rumânească*, cu 1193 de cântări psaltice, adunate sub forma: *Catavasier*, *Sfânta Liturghie*, *Anastasimatar*, *Antologhion-Stihirar*, *Penticostar*, *Triod*, scrise de diferiți psalți compozitori bizantini și de către el. Lucrarea cuprinde, aproape în întregime, cântările serviciului religios de-a lungul întregului an bisericesc (1 septembrie-31 august), tălmăcind și compunând ... *pre glasul cel rumânesc, că iaște mai lesne și mai frumos*. Autorul nota: ... *am scris / Psaltichia / cu voia și cererea a toată biserica și a tot norodul* ... Pe altă filă se confesa: ... *tălmăcit-am ... pre a noastră de țară și de obște limbă, toate*

catavasiile și troparele. La terminarea Prefetei, ieromonahul Filothei Jipa a compus și 44 de versuri proprii.

În omilia sa către domnitorul Constantin Brâncoveanu, sprijinătorul aprig al românirii, notează: ... *Și iaște D(umne)zeiască socoteală a Măriei Tale cum ce(a)le ce se cântă în biserică să se înțeleagă de ascultătorii pravoslavniciei creștini. Pentru care(a) și nu încetezi în toată vremea cu îndurare cheltuind, spre tălmăcirile celor nelesne înțelese cuvinte și cântări ale bisericii către arătarea și mai bună înțelegere* ...

Și pe acest codice se semna:

- *smeritul întru I(e)r(o)monahi Filothei sin Agăi Jipei*, la f. 1;

- *Filothei ier(o)monah, uc(e)nic al părintelui Theodosie din Sfânta Mitropolie / ot Mitropolie*, f. 6v;

- ... *Alta (stihiră) făcută de dascălul Mitrofan grecește și de scriitoriul acestei cărți rumânești*, f. 64v;

- ... *Rugăciunea robului lui D(umne)ze(u) Filothei ieromonah(ul) sinthesitoriul aceștii vlaho-musichii, către Prea Sfânta Născătoare de D(umne)zeu, pentru prea luminatul Domn a toată Ungrovlahia Io(an) Constantin B. Băsărab Voevod*, f. 259.

Demn de remarcat, în legătură cu prietenii săi – psalții români de la Muntele Athos, ale căror lucrări se găsesc în codicele lui – este faptul că ieromonahul Panaghiotis Hrisafis cel Tânăr cuțovlahul (†1680?)⁹ a fost dascălul lui Gherman arhiereul Neon Patron, care la finele vieții s-a strămutat în Valahia, la Râmnic (†1690?)¹⁰, care a fost dascălul lui Iovașcu Vlahu (†1730?)¹¹ și Bălașu / Balasie preotul (†1701)¹², care a fost dascălul lui Cosma ieromonahul Macedoneanul (†1692)¹³, care a fost dascălul lui Damian protopsaltul Moldovlahiei ieromonahul (†1740?)¹⁴, care a fost dascălul lui Ioan Vlahu (†1750?)¹⁵ ...

Din punct de vedere al conținutului celor două codice, remarcăm:

A. Circa 90% din compozitori sunt aceiași, dar:

a) În timp ce *Psaltichia rumânească* conține cca. 590 de lucrări anonime,

b) în *Psaltichia athonită*, sunt consemnați mai mulți compozitori.

c) Dacă în versiunea de la București compozitorul ieromonah Filothei Jipa consemnează paternitatea lucrărilor doar cu câteva cântări: Ode / Polihronion pentru domnitor și boierii cei mari ... și Catavasia / Canonul Floriilor f. 18v / f. 24v,

d) în *Psaltichia athonită* participă vizibil mai mult ca autor, consemnat, alături de ceilalți compozitori, cu diferite cântări, având numele trecut.

Remarcăm faptul că manuscrisul de la Mănăstirea Ivron **1160 II** conține mult mai multe informații privind numele compozitorilor, lucrările lor, cu ehurile notate ș.a.

B. Ordinea cântărilor din codicele Ms. Ivron 1160 II nu este identică cu cea din B-BAR **61**. Lucrările sunt mai dispersate, nu sunt atât de riguros sistematizate, precum în varianta de la București.

Manuscrisul Ms. Ivron **1160 II** este scris într-o orânduire apropiată *Antologhionului* de tip elen din partea a doua a secolului al XVII-lea.

Iată compozitorii (27) din codicele Ms. Ivron **1160 II** *Antologhion*, scris ante 1688: anonimi, Hrisafi Panagiotis cel Tânăr, Ioannis Glykeos, Konstantinos Magoulas, preotul Bălașu / Balasie, Ioannis Koukouzekis, Koronis Gazi, Ioannis / Konstantinou din Aghialou, Melhisedek episcopul Redestou, Gavriil din Aghialou, Xenos Koronis, Gherman arhiereul Neon Patron, Theofanous patriarhul Karykis, Klement Lesbios ieromonahul, Nikiforos Ithikou, Hrisafis Manouil, Longhinos ieromonahul, Ioannis lampadarie Kladas, Cosma ieromonahul Iviritul Macedoneanul, Anthimos mitropolitul Tournovou, Meletie Sinaitul, Athanasie Iviritul, Petru Byzantiou Bereketis melodul, Iakovos arhiereul de la mănăstirea Koutloumousiou, Filothei ieromonahul din Vlahia, Iovașcu Vlahu, Manolaki / Manouil Gouta din Thesaloniki, Damian Vatopedinul protopsaltul Moldovlahiei.

Iată compozitorii (34) din Ms. B-BAR **61** (Catalog Spinei nr. 10¹⁶) *Psaltichia rumânească*, terminată la București, în 24 decembrie 1713¹⁷: anonimi, Andrei Piru / Pirou, Andrei Ierusalimitul, Andrei Criteanul / Kritos († 726), Anatolie imnograful, Arsenie, Cucuzel / Ioannis Koukouzelis,

Casia monahia, Cosma monahul episcop de Maiuma, Damian Vatopedinul / Vatopedinul, Efrem Carias, Filothei sin Agăi Jipei, Gherman patriarhul, Gheorghe Sicheliotul, Gheorghe al Nikomidiei, Ioan Glykeos cel dulce / Ioannis Glykeos melodul, Hrisafi Manuil / Manouil, Hrisafis cel Nou / Panaghioti Hrisafis cel Tânăr, Ioan monah Damaschin / Ioannis Damaskinos, Leon Maistorul Despotul, Koroni / Xenos, Kiprian, Neon Patron / Gherman arhiereul Neon Patron, Nil Santopol / Xantopoulos, Ștefan Aghiopolitul, Serghie monah din Ierusalim, Simion Studitul, Theodor Studitul, Sofronie patriarhul Ierusalimului, Sikeot, Theofan Mărturisitorul, Vizantie / Petru Bereketis Byzantiou melodul, Balasie sau Valasie cântăreț la Biserica Sfânta Sofia din Constantinopol / preotul Bălașu.

Cântările psaltice scrise de Filothei după originalul elen sunt mai prescurtate / în sindomon. Autorul a scris, la începutul fiecărui psalm, incipitul prototip pentru muzică și text în limba elenă, pentru recunoașterea cântării, în aproape toate Capitolele manuscrisului. Într-o serie de cântări menține numai începutul și sfârșitul originalului elen, cuprinsul cântării fiind modificat și melodic și ritmic, în funcție de adaptarea la textul românesc. O aceeași cântare psaltică bizantină tradusă de mai mulți autori poate diferi, în funcție de talentul fiecăruia, dar modelul de prelucrare rămâne identic și poate fi recunoscut și la alți codicografi.

Ieromonahul Filothei Jipa a compus și a transcris concentrat, în manuscrisele sale, aproape toate cântările pentru slujbele religioase ale anului bisericesc, în cele trei caracteristici ale cântării psaltice bizantine de Ev Mediu: irmologic, stihiraric și papadic.

În codicele Ms. Ivron **1160 II**, f. 157-348v autorul notează câteva compoziții, în afară de, poate, multe altele, nesemnate:

Compozițiile

f. 326v-328v

Εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστογεννῶν ἡμέτερον εὐτελοῦς Φιλοθέου ἱερομονάχου ἐκ

τῆς Βλαχίας ἥχος ᾠ΄, Μυστήριον ξένον

/ La Sărbătorile Crăciunului, o lucrare de mine Filothei ieromonahul din Vlahia, ehul 1,

Străin misterios

f. 347v-348v Ἡμέτερον Φιλοθέου
 ἱερομονάχου του ἐκ τῆς Βλαχίας ἡχος α' Πάσα
 πνοή"

πασαπνοάριον τοῦ Ὁρθρου, μάθημα

/ Compus de mine Filothei ieromonahul din
 Valahia, ehul 1, Toată suflarea, pasapnoaria la
 Utrenie, mathima

f. 341v- 343 Ἐνούης δώδεκα προσομοίων
 πρὸς τὸ Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σέ, κατακλειομένη μέ
 Δόξα

ἐκτενές, Καὶ νύν, εἷς την ροῦμανικήν
 διὰ κυριλικῶν γράμμάτων, ἄνευ
 σήμειογραφίας

/ Cele douăsprezece asemănări, la Când din
 lemn la tine, Slavă înaltă și Acum, în românește
 scris cu litere chirilice, fără notație muzicală.

Acest codice Ms. Ivron **1160 II** conține
 în final un text de mărime semnificativă, scris în
 limba româna medievală cu litere chirilice, legat
 de slujba morților *Liturghia morților* / *Λειτουργία*
των νεκρών, f. 341v-343. Aducem mulțumiri
 academicianului Victor Spinei, cât și cercetătorului
 slavist dr. Arcadie Bodale pentru ajutorul dat în
 transcrierea textului român medieval cu grafie
 slavonă.

În manuscrisul Ms. B-BAR **61** (Catalog
 Spinei nr. 10¹⁸) f. 1-258, autorul notează doar câ-
 teva compoziții proprii, în afară de, poate, multe
 altele, nesemnate:

f. 18v-24v 28 de Tropare din Canonul
 Stălpărilor.

f. 60v / 255v Rugăciune pentru domnitorul
 Constantin Brâncoveanu.

Din cele 1193 de cântări (plus 62 adăugate
 ulterior, precum susține S. Barbu-Bucur¹⁹), Filothei
 ieromonahul s-a semnat ca autor, foarte rar, deși
 există certitudinea că au existat și alte compoziții.

1.1. Imnul / *Rugăciunea* este construită în
 caracter solemn, specific muzicii bizantine, dar și
 oarecum laic, după considerentele compozitorului.

Polihronionul este adresat domnitoru-
 lui Țării Românești Constantin Brâncoveanu /
 Πολυχρόνιν Κωνσταντίνος Βοεβόδα:

... *Rugăciunea* / ... / lui / ... / *Filothei* / ... /
pentru / ... / *Constantin (Brâncoveanu - n.n.)* ... /
Voevod, / ... /

... *pentru mitropolitul Valahiei* / *Antim Ivi-*
reanu - n.n.

... *pentru boierii cei mari* ...

Imnul, f. 60v-61, este scris în stilul stihira-
 ric, ehul 8 (plagios 4), cu 5 fraze de 12 hemi-sti-
 huri și o Coda scurtă, de 4 sunete. Cadențele sunt
 pe Sol - de 6 ori, Do2 - o dată și Do1 - de 5 ori.

Redăm începutul și finalul cântării²⁰:

1.2. Cântarea *Rugăciune* este prezentată,
 într-o formă oarecum transformată, la *Sfârșitul*
Irmoaselor veselitoare, f. 225v, în ehul 4,
 stihiraric, care conține indicația: ... *Aceasta o vei*
zice după mathima care o vei cânta pentru Domnul
Ungrovlahiei ...

Canonul, de 28 tropare / catavasii, este
 scris în stilul irmologic, având cadențe perfecte și
 finale pe Do / Ni, iar cadențele imperfecte pe Re /
 Pa și Fa / Ga.

Autorul repetă pe parcursul troparelor
 fragmente de melodii, într-un ritm *parlando*

rubato, contopind armonios accentele muzicale cu cele ale textului.

Unele tropare și catavasii încep pe treapta a doua (1-10, 14-20, 22-24, 26-28), iar altele pe treapta a patra (11-13, 21, 25), la cadențele de sfârșit utilizând cu predilecție treptele patru și doi.

Câteva *Catavassii*, precum *Catavasie la Înălțarea Cinstitei Cruci - Toiagul în chip de taină*, f. 38 și *Tropare* încep pe sunetul al doilea Re / Pa, vezi la nr. 21v și altele pe sunetul patru Fa / Ga, vezi nr. 22d, sau *Chinonic praznical al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu*, f. 25 ș.a.

Aceste *Catavassii* au fost construite după o prelucrare și transformare din modelul elen, în ehlul 4.

Iată un fragment din *Catavasiile Crăciunului*, peasna a opta, ehlul 1²¹:

2. *Catavasiile Floriilor / Catavasiile Stâlpărilor / Καταβασία των Βαϊών*, f. 18v - 24v, alcătuiesc primele cântări muzicale psaltice în limba română, consemnate în Ms ro B-BAR 61 (Catalog Spinei nr. 10²²). Autorul nota că a scris *...pre glasul cel rumânesc că iaste mai lesne și mai frumos ...*

Manuscrisul ieromonahului Filothei prezintă și unele stângăcii în raport de textul religios și melodie, întâlnite mai ales la aceste prime traduceri. Neconcordanțele se observă mai ales la cântările în stilul irmologic și stihiraric, mai puțin în cel papadic, datorită prelungirilor silabice și a bogatelor melisme. Valoarea inestimabilă a traducerilor / tălmăcirilor ieromonahului Filothei Jipa s-a manifestat prin biruința limbii autohtone în muzica psaltică românească, care a dus la învățământul muzical, început timid ... în tinda bisericii, cum amintea Nicolae Iorga.

Dintre aceste tălmăcirii se psalmodiază astăzi, mai ales, cele transcrise de Macarie ieromonahul, care le-a învățat de la dascălul Constandin protopsaltul (c.†1800), ucenic al lui Șerban protopsaltul (†1765), care a avut ca dascăl pe ieromonahul Filothei.

În 1832, Macarie ieromonahul a transcris aceste tropare, în Ms. ro Ntj-BMN 1 6 (Catalog Spinei 791²³) *Liturghier-Psaltichie*, scris la începutul secolului al XIX-lea, f. 94v-105, din sistema cea veche la cea nouă ... *întocmai și nestrămutat ... pardosindu-le părinților din sfânta monastire Neamțul, pentru ca să rămâie vecinice și nestrămutate ...*

Troparele, în transcripția Macarie, au fost ornamentate de Dimitrie Suceveanu (†1898) și sunt și astăzi în repertoriul muzical psaltic românesc.

În Noua metodă de grafie a muzicii psaltice au fost transcrise lucrări compuse de Filothei Jipa ieromonahul de către Macarie ieromonahul²⁴, Anton Pann²⁵, Dimitrie Suceveanu protopsaltul²⁶, Neagu Ionescu-Nae Severeanu²⁷, Ioan Zmeu, Titus Moisescu ș.a. Sebastian Barbu-Bucur a transcris un Polihronion compus de Panaghioti Hrisafi cel Tânăr cuțovlahul, închinat Domnitorului Constantin Brâncoveanu, din codicele Ms. ro B-BAR 61, *Psaltichie rumânească*, codicograf ieromonahul Filothei Jipa, f. 54-55, pe care îl redăm în continuare.

Opera ieromonahului Filothei, începută ante 1688 și terminată la 1713, a străbătut timpul, după cca 150 de ani, copiindu-se și psalmodiindu-se din cântările sale. Marele cărturar, viitorul mitropolit Antim Ivireanul i-a tipărit și două lucrări literare, tălmăcite / traduse din limba elenă:

Invățăturile creștinești (1700) și *Floarea darurilor* (1701).

Psaltichia rumânească i-a tipărit-o în anul următor terminării (1713), la 1714 sub denumirea *Catavasier*, în peste 4500 de exemplare, din ordinul domnitorului Brâncoveanu, cu porunca strașnică de a fi utilizată de către toți clericii țării, dar, în *Dedicația* către domnitor, apare acum Ștefan Cantacuzino, principele Constantin Brâncoveanu fiind decapitat de turci (15 august 1714).

Așa după cum nota și Sebastian Barbu-Bucur ... *nu s-a descoperit nici măcar o singură cântare pe note de psaltichie în limba română, anterioară colecției lui Filothei*²⁸.

Condiția esențială în românirea cântărilor psaltice a fost limba, care a imprimat de-a lungul timpului specificul melosului românesc cu întrepătrunderea firească a tradiției cântării bizantine.

De la mijlocul secolului al XVIII-lea, începând cu protopsaltul Iosif de la Mănăstirea Neamț și protopsaltul Mihalache Moldovlahul, a început a doua etapă de *românire* a cântărilor bisericești, când linia melodică este prelucrată și adaptată la accentele tonice specifice textului psaltic românesc.

Lucrarea lui Mihalache Moldovlahul protopsaltul, pornită de la ieromonahul Filothei Jipa, a influențat mult codicele de la 1823 al lui Macarie ieromonahul, pe cel de la 1848 al protopsaltului Dimitrie Suceveanu, pe cele scrise de Ioan Zmeu (1903), Ion Popescu-Pasărea (1931), Nicolae Lungu-Grigore, Costea-Ion Croitoru (1974) ș.a.

De la 1816, la București, apar primele cărți muzicale psaltice tipărite în sistema cea nouă, de către protopsaltul, dascălul și compozitorul de muzică psaltică Petru Efesiu.

O serie de codicografi, care s-au semnat pe codice sau au rămas anonimi, au continuat

moștenirea spirituală a ieromonahului Filothei Jipa din *Psaltichia rumânească*, reiterând, în timp, din cântările lui sau traducând / compunând noi cântări după modelul său, precum compozitorul protopsalt Șărbău († 1750?) Ms. ro B-BAR **4305** (Catalog Spinei nr. 336²⁹), compozitorul protopsalt Ioan Radu Duma Brașoveanu († 1775?) Ms. ro B-BAR **4305** (Catalog Spinei nr. 336³⁰), compozitorul ieromonah Arsenie Cozianul († început sec. XVIII)

Ms.ro B-BAR **5970** (Catalog Spinei nr. 395³¹), compozitorul ieromonah Clement Grădișteanu de la Mănăstirea Horezu († 1775?) Ms. Xenofontos **158** (Catalog Lambru nr. 860/158, Catalog Stathis nr. 323³²), compozitorul monah Ioan psaltul păcătosul Vlahu († 1790?) Ms. gr.-ro B-BNR **4947** (Catalog Spinei nr. 403³³), compozitorul protopsalt Naum Râmnicăneanu († 1838) Ms. gr.-ro B-BAR **3210** (Catalog Spinei nr. 278³⁴), compozitorul ieromonah Acachie de la Mănăstirea Căldărușani († 1830?) Ms. ro B-BAR **5970** (Catalog Spinei nr. 395³⁵) și Ms. ro B-BAR **2371** (Catalog Spinei nr. 368³⁶), ultimul codicograf care a mai folosit scrierea în grafia muzicală postbizantină, anonimi.

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu sperăm că va fi tipărit cândva acest codice scump poporului român *Filothei sin Agăi Jipei, manuscrisul Iviron 1160 Antologhion, prima lucrare muzicală psaltică în limba română (ante 1688)*, care a însemnat drumul spre cântarea religioasă în limba română și a deschis drumul *românirii*!

Existența celor peste 1000 de manuscrise muzicale psaltice din România constituie o bogăție națională culturală și spirituală excepțională, forme de cultură și artă care, prin evoluția în timp, atestă conținutul și originalitatea existenței culturale psaltice bizantine autohtone în contextul culturii universale.

Marcel Popescu

Repere hermeneutice – spicuiuri

Catalogul manuscriselor muzicale bizantine și de tradiție bizantină-românești de la mănăstirea Sfântul Pavel, Muntele Athos. 1. Catalog sinoptic 2. Catalog descriptiv. În manuscris, Atena, 1998.

Manuscrise muzicale psaltice românești bizantine și de tradiție bizantină de la Muntele Athos. 1. Catalog sinoptic 2. Catalog descriptiv. În manuscris, Atena 2000.

Manuscrise muzicale psaltice românești de la mănăstirea Sfântul Ignatie, Leimonos-Lesbos. În manuscris, Atena, 2000.

Cântări românești la Athos. Revista B. O. R., an 119, nr. 7–12, București, 2001, p. 355–498.

Detalii metodologice asupra periodizării muzicii psaltice. B. O. R. nr. 7-9, București, 2002, p. 496–499.

Contribuții privitoare la relațiile culturii muzicale dintre Ellada și România. Teză de doctorat, coordonator prof. Dr. Grigore Constantinescu, Universitatea Națională de Muzică, București, 2003, 1350 p.

Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România. B. O. R., tom I, anul CXXIII, nr. 4-6, tom II, anul CXXIII, nr. 7-12, București, 2005. Și în extras.

Manuscrise muzicale psaltice în scriere ecfonică, existente în bibliotecile din România. În manuscris, București, 2010.

Οι Οκτώηχοι στη Ρουμανική Παράδοση. Γ. Διεθνές Συνέδριο μουσικολογικό και ψαλτικό, Αθήνα, 17-21

Οκτωβρίου 2006, εκδίδει ο Γρηγόριος Θ. Στάθης, Αθήνα, 2010, σσ. 655-658. / *Octoiul în tradiția românească.* Al III-lea Congresul Internațional de Muzicologie și Psaltică, Atena 17-21 Octombrie 2006, tipărit de Grigorios Th. Stathis, Atena, 2010, p. 655-658.

Η Βυζαντινή ψαλτική παράδοση στη Ρουμανία. Χειρόγραφα και Ρουμάνοι μελοποιοί. Διδακτορική Διατριβή, συντονιστής, καθηγητής Δρ. Γρηγόριος Θ. Stathis, Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Αθήνα, 24 Φεβρουαρίου, 2011, 502 σσ. Σε εκτύπωση. Και στο Διαδίκτυο, με

την υποστήριξη του Εθνικού Πανεπιστημίου Καποδιστρια στην Αθήνα και του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης. / *Tradiția muzicii psaltice în România și legătura cu muzica bizantină. Manuscrise și compozitori români.* Teză de Doctorat, coordonator prof. Dr. Grigorios Th. Stathis. Universitatea Națională Kapodistria din Atena, 24 februarie, 2011, 502 p. În curs de tipărire. Și pe internet, cu suportul Universității Naționale Kapodistria din Atena și Oxford University.

Un manuscris cu relevanță deosebită de la Muntele Athos (Codicele Ivion 1160 Psaltichia lui Filothei Jipa). Revista Academica, nr. 6, anul XXVI nr. 308, București, 2016, p. 62-64.

Psaltichia „grecească” de Filothei Jipa. I. Revista Actualitatea Muzicală, nr. 8, București, august 2016.

Psaltichia „grecească” de Filothei Jipa. II. Revista Actualitatea Muzicală, nr. 8, București, august 2017.

Noi valențe asupra românismului, Filothei Jipa, Psaltichia românească de la Muntele Athos. Revista Diplomat Club, București, decembrie 2016.

La 300 de ani „Psaltichia grecească” de ieromonahul Filothei sin Agăi Jipei „a ajuns” în România! Revista Academica, nr. 5-6, anul XXVII, nr. 319 -320, București, 2017, p. 67-72.

Un cântec popular elen de la finele secolului al XVI-lea. Laudă domnitorului Mihai Viteazul. Revista Academica, nr. 2. anul XXXI, nr. 364, februarie 2021, p. 46-48.

Spinei, Ilie C., *Figuri proeminente de preoți din Basarabia. 1700-1939.* Ediție îngrijită de Marcel I. Spinei, cu o prefață de Casian arhiepiscopul Dunării de Jos. Editura Academiei României, București, 2018. 370 p.

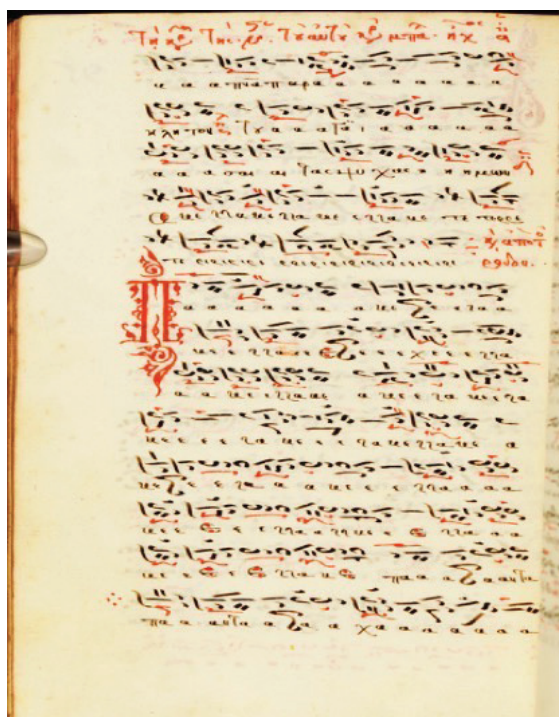
Manuscrise muzicale psaltice bizantine de la Schitul Prodromu, Mănăstirea Românilor, Muntele Athos. 1200 p. În manuscris.

Manuscrise muzicale psaltice bizantine de la Schitul Lacu, Muntele Athos. 820 p. În manuscris

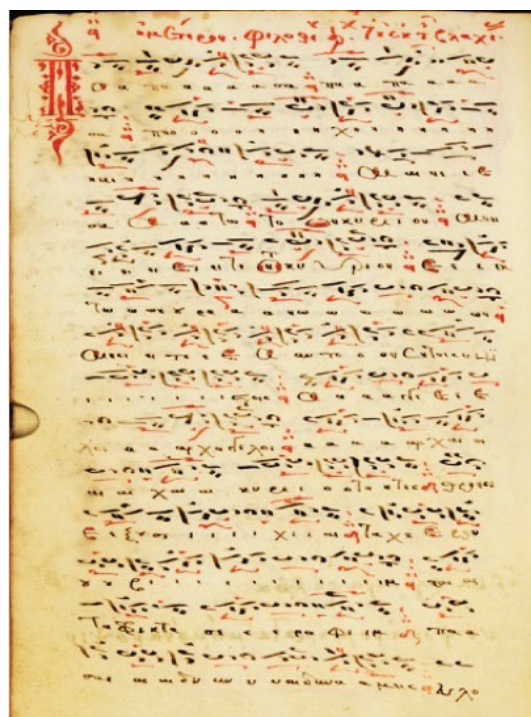
Manuscrise muzicale psaltice de la Mănăstirea Putna. Iași, 2024, 416 p. În tipărire.

Mănăstirea Iviron, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, a fost ctitorită la 980, de către generalul armatelor bizantine Ioan Iviritul. Muntele Athos. Aici a slujit o îndelungată perioadă Ieromonahul Filothei sîn Agăi Jipei

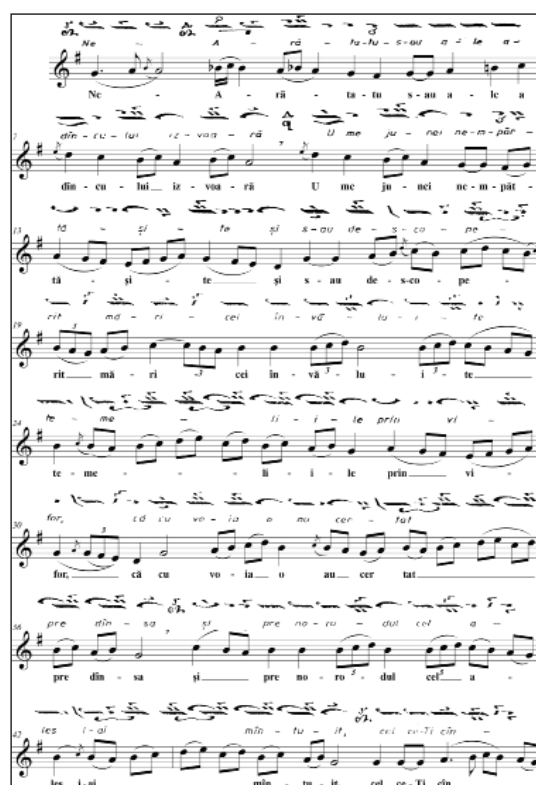
Codicele Iviron 1160 II Antologhion, scris ante 1688. La Sărbătorile Crăciunului, Străin misterios, ehul I, „O lucrare de mine, Ieromonahul Filothei ek tis Vlahias”, f. 326v. Se observă semnătura autorului

Codicele Iviron 1160 II Antologhion, scris ante 1688. Pasapnoaria la Utrenie, Mathima, Toată suflarea, ehul I, „Compus de mine Ieromonahul Filothei ek tis Vlahias”, f. 347v. Se observă semnătura autorului

Ms. B-BAR 61, f. 4, terminat la București, în 24 decembrie 1713, codicograf ieromonahul Filothei Jipa, pagina de titlu, f. 4. Se observă semnătura autorului

Filothei Jipa Ieromonahul, Ms. ro B-BAR 61 (Catalog Spinei nr. 10) Psaltichia rumânească, Catavasiile Floriilor, ehul 3, de la Ni. Transcriere în notație guidonică de arhidiacon Sebastian Barbu-Bucur, fragment

Filothei Jipa Ieromonahul, Ms. ro B-BAR 61 (Catalog Spinei nr. 10) Psaltichia rumânească, Catavasiile la Înălțarea Cinstitei Cruci, Toiagul în chip de taină, f. 38. Transcriere în notație guidonică Titus Moisesuc

Note

1 Vezi lucrarea noastră *Evul Mediu în cultura muzicală din România*. Introducere de acad. I.A. Pop, președintele Academiei. București, 2024, 968 pag., în manuscris.

2 Vezi și studiile noastre: *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România*. B. O. R., tom I, anul CXXIII, nr. 4-6, tom II, anul CXXIII, nr. 7-12, București, 2005. Și în extras. *Un manuscris cu relevanță deosebită de la Muntele Athos*. Revista „Academica”, nr. 6, anul XXVI nr. 308, București, 2016, p. 62-64; *Psaltichia grecească de Filothei Jipa*. I. Revista „Actualitatea Muzicală”, nr. 8, București, august 2016; *Psaltichia grecească de Filothei Jipa*. II. Revista Actualitatea Muzicală, nr. 8, București, august 2017; *Noi valențe asupra românismului-Filotei Jipa, Psaltichia românească de la Muntele Athos*. Revista „Diplomat Club”, București, decembrie 2016; *La 300 de ani „Psaltichia grecească” de ieromonahul Filothei sin Agăi Jipei „a ajuns” în România!* Revista Diplomat Club nr. 4-12, anul XXIV (288-299), București, 2016. *Contribuții la opera codicografică și componistică a ieromonahului Filothei sîn / fiul Agăi Jipei*, Revista „Academica”, în tipar. *Evul Mediu în cultura muzicală din România ...*, op. cit.

3 Nicolae Iorga, *Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brâncoveanu*. Analele Academiei Române, tom XXXVII, București, 1914-1915, p. 165. Și în Extras.

4 M. I. Spinei, *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România ...* op. cit., tom I, p. 280-281.

5 Γρηγόριος Θ. Στάθης, *Τα χειρόγραφα Δ'. Τα χειρόγραφα Βυζαντινής Μουσικής-“Ἁγιον Όρος”*. Κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων κωδίκων βυζαντινής μουσικῆς των αποκειμένων εν ταις βιβλιοθήκαις των ιερών μονών και σκητῶν του Αγίου Όρους. Αθήνα, 2015. 992 σελ., σ. 446-451 / Grigorios Th. Stathis, *Manuscrisele muzicale bizantine de la Muntele Athos ...* Tom IV, Atena, 2015. 922 p., p. 446-451.

6 Șerban Cantacuzino a fost domnitorul Țării Românești (1678-1688).

7 Este pentru prima dată când este înțeles și tradus din limba elenă medievală titlul cântării: *εις φήμην άρχοντος* = pentru fala domnitorului / în cinstea domnitorului.

8 Theodosie a fost mitropolitul Valahiei în perioada 1668-1672, 1679-1708.

9 Despre viața și opera lui Panaghioți Hrisafi cel Tânăr cuțovlahul, vezi: *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România...*, op. cit.; *Evul Mediu în cultura muzicală din România ...*, op. cit., p. 598-633.

10 Despre viața și opera lui Gherman Neon Patron / de la Patra cea Nouă, vezi: *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România...*, op. cit.; *Evul Mediu în cultura muzicală din România ...*, op. cit., p.

11 Despre viața și opera lui Iovașcu Vlahu, vezi: *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România...*, op. cit.; *Evul Mediu în cultura muzicală din România ...*, op. cit., p. 799-830.

12 Despre viața și opera lui Bălașu / Balasie preotul, vezi: *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România...*, op. cit.; *Evul Mediu în cultura muzicală din România ...*, op. cit., p. 666-715.

13 Despre viața și opera lui Cosma Macedoneanu Iviritul, vezi: *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România...*, op. cit.; *Evul Mediu în cultura muzicală din România ...*, op. cit., p. 727-780.

14 Despre viața și opera lui Damian Protopsaltul Moldovlahiei ieromonahul, vezi: *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România...*, op. cit.; *Evul Mediu în cultura muzicală din România ...*, op. cit., p. 799-830.

15 Despre viața și opera lui Manuil Vlatiru Vlahu, vezi: *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România...*, op. cit.; *Evul Mediu în cultura muzicală din România ...*, op. cit., p. 831.

16 M. I. Spinei, *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România ...* op. cit., tom I, p. 280-281.

17 Apud S. Barbu-Bucur, *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României în secolul XVIII și începutul secolului XIX ...*, op. cit., Introducere, p. 62.

18 M. I. Spinei, *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România ...* op. cit., tom I, p. 280-281.

19 S. Barbu-Bucur, *Filotei sin Agăi Jipei, Catavasier*. Introducere ..., op. cit., p. 62.

20 Transcrierea, fragment, în notație guidonică a fost făcută de S. Barbu-Bucur, *Filothiei sin Agăi Jipei, Catavasier. Introducere ...*, op. cit., p. 77.

21 Transcrierea, fragment, în notație guidonică a fost făcută de S. Barbu-Bucur, *Filothiei sin Agăi Jipei, Catavasier. Introducere ...*, op. cit., p. 80.

22 M. I. Spinei, *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România ...* op.cit., tom I, p. 280-281.

23 M. I. Spinei, *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România ...*, op. cit., tom II, p. 401.

24 Macarie Ieromonahul, *Irmologhion sau Catavasieriu Musicesc*. Viena, 1823, p. 74–81.

25 Anton Pann, *Irmologhion - Catavasier*. București, 1846, p. 42–47.

26 Dimitrie Suceveanu, *Irmologhion sau Catavasierul musicesc. Tradus în limba română de Macarie Ieromonahul (...). Aranjare și introducere de Dimitrie Suceveanu*. Iași, 1848, p. 118–138.

27 N. Ionescu-N. Severeanu, *Anastasimatarul, Irmologhionul și Gramatica muzicii bisericești*. București, 1897, p. 242–245.

28 S. Barbu-Bucur, *Filothiei sin Agăi Jipei, Catavasier ...*, op. cit., p. 52.

29 M. I. Spinei, *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România ...*, op. cit., tom I, p. 356–357.

30 Ibidem.

31 M. I. Spinei, *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România ...*, op. cit., tom I, p. 367.

32 Gr. Th. Stathis, *Manuscrisele muzicale bizantine de la Muntele Athos ...*, op. cit., tom II, p. 121–123.

33 M. I. Spinei, *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România ...*, op. cit., tom I, p. 369–370.

34 Ibidem, p. 346.

35 Ibidem, p. 367.

36 Ibidem, p. 297.

Alexandrina Cernov

(24 noiembrie 1943–5 iunie 2024)

In memoriam

Academia Română a aflat cu profundă tristețe stingerea din viață a doamnei Alexandrina Cernov, membru de onoare al Academiei Române, critic, istoric literar și publicist, o conștiință vie a românității de dincolo de granița de nord, care s-a manifestat public cu fermitate și cu eleganță pentru apărarea limbii și identității române în teritoriile Bucovinei aflate în Ucraina.

A fost mentorul a generații de intelectuali umaniști din Bucovina Cernăuțului, conferențiar la Universitatea Națională din Cernăuți, fondatoare și redactor-șef al revistei „Glasul Bucovinei” și director al Editurii „Alexandru cel Bun”.

Născută la 24 noiembrie 1943 în orașul Hotin, de pe teritoriul de astăzi al Ucrainei, Alexandrina Cernov s-a format intelectual în două spații culturale românești, la București și la Cernăuți, conturând, astfel, destinul său de liant spiritual cu românii de dincolo de granița de nord.

A făcut studii preuniversitare la Liceul nr. 32 din București și studii filologice la Universitatea din București, finalizate în anul 1961. A urmat apoi Facultatea de Filologie a Universității Naționale din Cernăuți, Ucraina, în perioada 1962–1966, iar în anul 1989 a susținut, la Chișinău, teza de doctorat intitulată *Lingvistica comparată (româno-rusă) a limbajului poetic*.

Timp de trei decenii, între 1971 și 2002, a fost conferențiar universitar la Catedra de filologie română și clasică a Universității Naționale din Cernăuți, unde a susținut cursuri de teoria literaturii, istoria literaturii române vechi, teoria traducerii și stilistica limbii române, lingvistică și poetică comparată, literatură comparată, activitate

ce a contribuit în mod fundamental la păstrarea și cultivarea limbii române în Ucraina.

Membru fondator al Societății pentru Cultura Românească „Mihai Eminescu” din regiunea Cernăuți, pe care a condus-o în calitate de președinte în perioada 1990–1994, Alexandrina Cernov s-a angajat cu toate forțele în apărarea drepturilor românilor din Ucraina, o luptă pe care a purtat-o consecvent cu argumentele intelectualului. A fost expert al proiectului comun de cercetare a situației minorităților naționale din Ucraina, al Împuternicitului Radei Supreme a Ucrainei în problemele drepturilor omului și al Comisariatului general al OSCE în problemele minorităților naționale.

Profesor de vocație, Alexandrina Cernov s-a implicat activ și pragmatic în promovarea învățământului în limba română în spațiul ucrainean, fiind autoare a nouă manuale de limba și literatura română, destinate școlilor românești din Ucraina.

Odată cu plecarea dintre noi a doamnei Alexandrina Cernov, România pierde unul dintre cei mai activi intelectuali militanți pentru drepturile sociale și culturale ale românilor din Ucraina, o voce și o prezență respectate atât la București și Cernăuți, cât și la Kiev.

Academia Română își exprimă respectul și recunoștința pentru întreaga activitate a doamnei Alexandrina Cernov, membru de onoare al Academiei Române din anul 1992, căreia îi va păstra o neștirbită amintire.

Veșnică să-i fie odihna!

Haïm Brézis

(1 iunie 1944–7 iulie 2024)

In memoriam

Membrii Secției de științe matematice a Academiei Române se despart cu profund regret de Haïm Brézis, membru de onoare din străinătate al Academiei Române, din 21 aprilie 1993, matematician francez cu origini în România, specialist de talie mondială în analiza funcțională neliniară și teoria ecuațiilor cu derivate parțiale neliniare.

Profesorul Haïm Brézis s-a născut în Riom-ès-Montagnes, Cantal, Franța, pe 1 iunie 1944.

A studiat la Universitatea Paris VI, unde, în 1971 și-a susținut teza de doctorat în topologie sub conducerea lui Gustave Choquet și Jacques-Louis Lions.

Haïm Brézis a fost cercetător (1967–1972) și profesor (din 1976) la Universitatea Paris VI și la Institutul Franței (din 1997). A fost *visiting professor* la universități din S.U.A. (Rutgers University) și Europa și membru în comitetele de redacție a 17 reviste internaționale de matematică.

Prof. Brézis are contribuții în extinderea teoriei lui Minty-Browder la clasa operatorilor pseudomotori, tratarea unitară a inegalităților variaționale parabolice în cadrul teoriei semigrupurilor neliniare de operatori. În ultimii

ani și-a concentrat atenția asupra problemelor matematice ale teoriei cristalelor lichide, precum și a rezolvării unui mare număr de probleme din fizica matematică.

A fost membru al Academiei Franceze de Științe (1988), membru al Academiei Europaea (1989), membru de onoare al Academiei de Științe și Arte din S.U.A. (1994), membru de onoare al Academiei Regale de Științe din Madrid (2000), membru străin al Academiei Regale a Belgiei (2002), membru străin al Academiei Naționale de Științe din S.U.A. (2003), membru al Accademiei dei Lincei (2010).

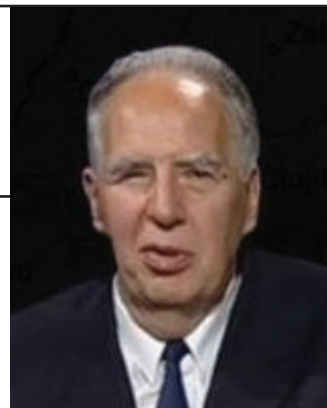
A primit titlul de *doctor honoris causa* al universităților din Louvain (1996), Haifa (1998), Beijing (1999), București (2000), Madrid (2002), Leiden (2001), Iași (2010). Profesorul Brézis a fost distins cu premiile „Peccot” (1973), „Carrière” (1976), „Ampère” (1985), „Eugène Catalan” (1990), iar în 2024 a fost premiat cu „Steele Prize for Lifetime Achievement” de către Universitatea Rutgers (S.U.A.).

Disparația profesorului Haïm Brézis este o pierdere grea pentru comunitatea științifică matematică și pentru Academia Română.

Alexandru Ungureanu

(22 iulie 1941–9 iulie 2024)

In memoriam

Secția de științe geonomice anunță încetarea din viață a profesorului emerit Alexandru Ungureanu, membru corespondent al Academiei Române.

Alexandru Ungureanu a urmat studii universitare (Facultatea de Științe Naturale și Geografie, Secția geografie fizică) la Iași și a obținut titlul de doctor în geografie în 1976. A făcut stagii de specializare, documentare și cercetare în Franța, Polonia, Belgia, Marea Britanie, Ungaria etc. A fost preparator universitar, șef de laborator, asistent, lector, conferențiar și profesor, iar din 2006 a fost profesor consultant. A desfășurat o substanțială activitate de cercetare, aducând contribuții la determinarea zonelor de influență urbană și a ierarhiei urbane.

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în 23 de cărți, printre acestea numărându-se *Județul Iași* (1979), *Podișul Moldovei – natură, om, economie* (1980), *Geografia populației* (2006), *Toponomastică* (2006) etc.

A susținut conferințe referitoare la problemele de geografie umană a României la Institutul de Geografie Regională din Leipzig, la Institutul Român din Veneția, la Institutul de Studii Sud-Est-Europene din München și la Institutul pentru Întâlniri Culturale Central-Europene din Gorizia.

A fost unul dintre cei mai apreciați geografi români din ultimul timp, om de știință și mare cultură, ale cărui erudiție și calitate umană excepționale au fost apreciate și respectate atât în țară, cât și în străinătate. S-a dedicat în întregime geografiei și profesiei de profesor, de formator de tineri specialiști în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Geografie și Geologie, cu o putere de muncă și un rafinament științific și uman cu totul deosebite. A fost membru în Comitetul Național de Geografie, redactor șef-adjunct al revistei „Revue Roumaine de Geographie / Romanian Journal of Geography”, membru în Comisia de toponimie a României, și, mai ales, mare prieten și sfătuitor al colegilor geografi din Institutul de Geografie al Academiei Române.

Membrii Secției de științe geonomice își exprimă profunda îndurerare și regretul la stingerea din viață a profesorului și colegului de secție Alexandru Ungureanu. Sincere condoleanțe familiei îndurerate și comunității de geografi din România.

Dumnezeu să îl odihnească în pace!

Guangzhao Zhou

(15 mai 1929–17 august 2024)

In memoriam

La 17 august 2024 s-a stins din viață Guangzhao Zhou, membru de onoare al Academiei Române din străinătate (China). Absolvent al Facultății de Fizică a Universității Qinghua (1951), între 1951 și 1954 a fost aspirant al universității din capitala Chinei, apoi a fost numit cercetător la Institutul Unificat de Cercetări Nucleare de la Dubna (1957–1960).

În perioada 1970–1980 a fost *visiting professor* la Institutul Politehnic Virginia din SUA și la Organizația Europeană de Cercetări nucleare. A îmbrățișat toate domeniile fizicii teoretice moderne, printre care: fizica mezonilor, teoria câmpului, cromodinamica cuantică,

fizica matematică, rezultatele cercetărilor sale regăsindu-se în peste 150 de lucrări și studii.

Guangzhao Zhou a participat la numeroase reuniuni științifice internaționale.

A fost Ofițer al Republicii Italiene (1993), membru și președinte (1987–1997) al Academiei de Științe a Chinei, membru al Societății de Fizică din China, membru în Comitetul consultativ al UNESCO.

Guangzhao Zhou a fost distins cu Premiul de excelență în știință, conferit de statul chinez în 1994; *doctor honoris causa* al universităților din New York, Hong Kong și Canada.

Corneliu Bîrsan

(16 decembrie 1943–31 august 2024)

In memoriam

Academia Română anunță cu profund regret despărțirea de profesorul universitar dr. Corneliu Bîrsan, membru corespondent al Academiei Române, judecător al României la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, un profesionist desăvârșit și o figură marcantă pentru întreaga comunitate juridică și academică românească.

Profesorul Corneliu Bîrsan lasă moștenire generațiilor actuale și viitoare o operă impresionantă, care va constitui un reper pentru toți profesioniștii dreptului de azi și de mâine.

Născut pe 16 decembrie 1943 în comuna Muntenii de Jos, județul Vaslui, a absolvit Liceul „Mihail Kogălniceanu” din aceeași localitate și a urmat cursurile Facultății de Drept a Universității din București (1961–1966). Imediat după absolvirea facultății a rămas la Catedra de drept civil, fiind invitat de acad. Traian Ionașcu, mai întâi ca asistent suplinitor, apoi ca asistent universitar.

Începând cu 1971 a urmat cursurile Facultății Internaționale de Drept Comparat, Ciclurile I și II la Strasbourg, Ciclul III la Saint-Jacques de Compostelle, studii finalizate cu Diploma de înalte studii în drept comparat. În aceeași perioadă a urmat studii de drept privat în cadrul Departamentului juridic al Centrului European Universitar din Nancy (1974–1975). În anul 1977 a devenit membru al Societății Franceze de Legislație Comparată și membru al corpului de arbitri al Comisiei de Arbitraj.

Tot în anul 1977 a susținut teza de doctorat cu tema „Efectele juridice ale bunei-credințe în dreptul civil român”.

Odată cu căderea regimului comunist, a devenit conferențiar universitar (1990–1992) și profesor titular din 1992. Din anul 1993 a fost conducător de doctorat la Facultatea de Drept a Universității din București, iar în anul 2013 a primit titlul de profesor emerit.

Ales decan al Facultății de Drept în 20 ianuarie 1990, a deținut două mandate consecutive, până în anul 1998, timp în care a realizat o importantă reformă administrativă a Facultății de Drept și a imprimat acesteia orientarea europeană. Tot în această perioadă a înființat Colegiul juridic Franco-Român al Facultății de Drept din cadrul Universității din București, instituție de învățământ superior fondată de un consorțiu de universități franceze, având în centru Universitatea Paris I Panthéon-Sorbonne.

A fost profesor invitat al Universității Paris I Panthéon-Sorbonne (1994, 1995, 1997), al Universității Robert-Schumann de la Strasbourg (1992), la Centre Européen Universitaire de Nancy (1991) și Institut Catholique d’Etudes Supérieures (ICES) Roche-sur-Yon (2010).

Ca profesor, a fost membru al Consiliului Național de Evaluare Academică și Acreditare (1994–1998) și membru al Consiliului Național de Reformă a Învățământului (1999–2008).

A fost, de asemenea, membru de onoare al Baroului București din anul 2002 și al Uniunii Naționale a Barourilor din România din 2004, membru de onoare al Asociației Magistraților din România din 2006.

Înclinația sa către valorile europene a fost încununată prin desemnarea, din partea României, ca membru al fostei Comisii Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg (1995-1998) și, începând cu anul 1998, în calitate de judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, îndeplinind trei mandate consecutive, până în anul 2013.

Pentru meritele sale deosebite în domeniul științei dreptului și al promovării valorilor europene, a fost decorat în anul 1999 de către Președintele Republicii Franceze cu Ordinul Național al Legiunii de Onoare, în grad de Cavaler. De asemenea, a primit Diploma de onoare pentru activitatea științifică din partea Center for International Legal Studies, Salzburg, Austria

(1991), titlul de doctor onorific al New England School of Law, Boston, SUA (1994).

A primit titlul de *doctor honoris causa* al Universității Paris I Panthéon-Sorbonne (2003) și al mai multor universități din țară: Universitatea de Vest din Timișoara (2010), Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (2016), Universitatea „George Bacovia” din Bacău (2018).

În anul 2007 președintele României i-a acordat Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler.

În iunie 2017 a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

Prestigiul, opera și activitatea profesorului universitar dr. Corneliu Bîrsan au depășit granițele țării, contribuind, astfel, în mod definitiv la integrarea culturii juridice românești în spațiul intelectual european, cu demnitate și profesionalism.

Academia Română îi va păstra mereu vie memoria.

Dumnezeu să îl odihnească în lumină!

Cronica vieții academice

2 iulie

Academia Română și Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca, în parteneriat cu Smithsonian Institution, au organizat evenimentul „Romania at the Smithsonian Folklife Festival”, care a celebrat prezența culturală a României în SUA – marcată major după Revoluția din 1989 de evenimentul de la Smithsonian Institution din 1999 – și a urmărit dezvoltarea acestei prezențe actualizând și pornind și de la coordonatele demarate atunci. Evenimentul a fost precedat, la 1 iulie, de un concert la Ateneul Român, cu interpretări ale compozițiilor lui George Enescu și George Gershwin.

18 iulie

Secția de științe tehnice a Academiei Române a organizat sesiunea „Academicianul Ioan Anton, 100 de ani de la naștere”, dedicată omagierii personalității academicianului Ioan Anton, președinte și vicepreședinte al Academiei Române. În cadrul manifestării au susținut alocuțiuni:

- acad. Dorel Banabic, președintele Secției de științe tehnice;
- acad. Dan Dubină, președintele Filialei Timișoara a Academiei Române;
- conf. Florin Drăgan, rector al Universității Politehnica Timișoara;
- acad. Ladislau Vekas, directorul Centrului de Cercetări Tehnice Fundamentale și Avansate din Timișoara al Academiei Române;
- prof. Romeo Resiga, director al Centrului de Cercetări în Ingineria Sistemelor cu Fluide Complexe, Universitatea Politehnica Timișoara;
- dr. ing. Sebastian Munteanu, Centrul de Cercetări Tehnice Fundamentale și Avansate din Timișoara al Academiei Române;
- prof. Anton Anton, Universitatea Tehnică de Construcții București.

23–25 august

Academia Română împreună cu Academia de Studii Economice București și cu International Academy on Information Technology and Quantitative Management (IAITQM) au organizat International Conference on Information Technology and Quantitative Management (ITQM), eveniment cu tradiție și acoperire internațională, aflat la a unsprezecea ediție. Lucrările au avut

ca temă *Frontiers of Artificial Intelligent and Quantitative Management* și s-au desfășurat la sediul Academiei de Studii Economice.

29 august

În Aula Academiei Române a avut loc sesiunea omagială „Ziua Limbii Române”.

La manifestare au luat cuvântul:

- acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române;

- acad. Mircea Dumitru, vicepreședinte al Academiei Române;

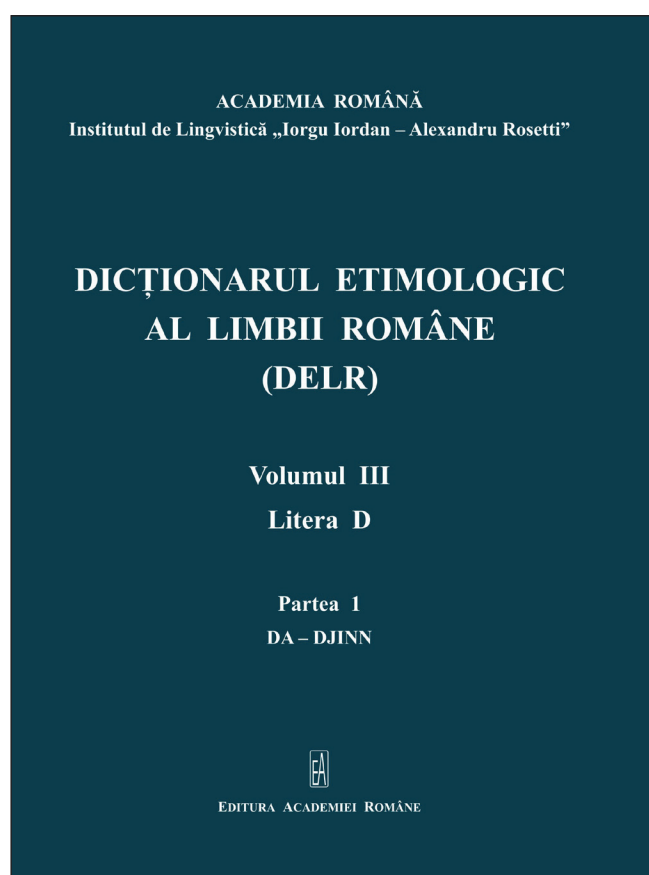
- acad. Gheorghe Chivu, președintele Secției de filologie și literatură a Academiei Române;

- prof. univ. dr. Rodica Zafiu, membru corespondent al Academiei Române;

- Marilena Rotaru, realizator de televiziune. Sesiunea a fost urmată de un moment poetic susținut de șapte absolvenți ai Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”.

Apariții la Editura Academiei

DICȚIONARUL ETIMOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE (DELR)

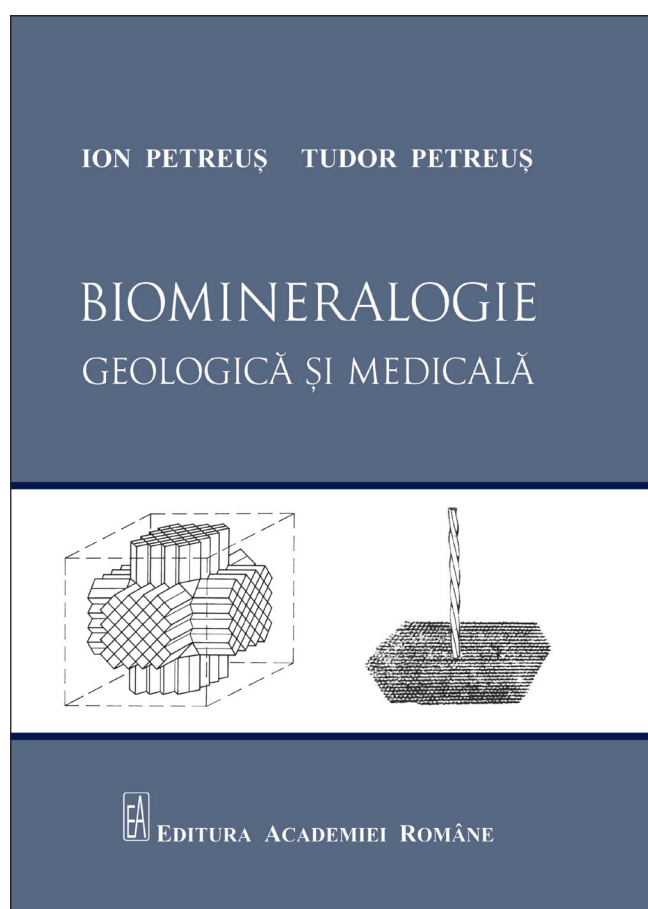
VOLUMUL III LITERA D

PARTEA 1 DA – DJINN

Conceput ca prioritate a lexicologiei și lexicografiei diacronice românești este un proiect fundamental al Academiei Române, făcând parte din programul de cercetare „Tezaurul lexical al limbii române” al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Al. Rosetti” din București, în colaborare cu institutele academice similare din Iași, Cluj și Timișoara.

DELR este cel mai amplu și mai modern dicționar etimologic realizat până acum în lingvistica românească, după remarcabilele opere lexicografice coordonate sau realizate de Sextil Pușcariu, Hariton Tiktin și Alexandru Ciorănescu.

Dicționarul sintetizează principalele lucrări lexicografice anterioare – dicționare etimologice, pe de o parte, explicative și etimologice, pe de altă parte, complete sau parțiale – și valorifică rezultatele cercetărilor din revistele academice de specialitate și din lucrările de referință (dintre care multe au fost publicate în colecția „Etymologica” la Editura Academiei Române) ale etimologilor români, unii dintre ei autori sau colaboratori ai dicționarului.

BIOMINERALOGIE GEOLOGICĂ ȘI MEDICALĂ

Ion PETREUȘ
Tudor PETREUȘ

De la apariția vieții, organismele terestre compatibilizează structuri anorganice, minerale, cu structuri organice, proteinice, producând biocompozite cu roluri esențiale în perpetuarea și selecția speciilor, cum este protecția împotriva prădătorilor și susținerea organismelor mari, cum sunt vertebratele.

Cartea tratează pentru prima dată împreună cristalele geologice și cristalele biologice. Fenomenul universal de cristalizare unește materia organică, proteinică cu materia minerală. Cristalele biologice, tratate în cele 24 de capitole ale cărții au un specific remarcabil, cu totul nou în științele cristalografice. Mezocristalele și teoria non-clasică a cristalizării induc noutăți absolute. Organismele produc quasicristale; organismele construiesc biocompozite surprinzătoare. Sunt prezentate biominerale din clasele oxizi, sulfuri, silicea, fosfați. Cristalizarea biologică este tratată în fluidul sinovial, în biomineralizările renale, biliare, prostatice, tendinare, în cartilajele articulare, în țesutul osos, în sistemul cardiovascular și în final sunt tratate biomineralizările dentare. În toate cazurile de cristalizare biologică au fost observate două aspecte conflictuale – cristalizarea și non-cristalizarea. În cristalizarea geologică este important ca prin cristalizare să obținem cristale; în cristalizarea biologică este esențial să controlăm procesul de cristalizare în așa fel încât el să nu se producă, să prevenim formarea calculilor, adică să avem o non-cristalizare. Cristalizarea apare numai atunci când într-un mediu dat se obține o suprasaturație.

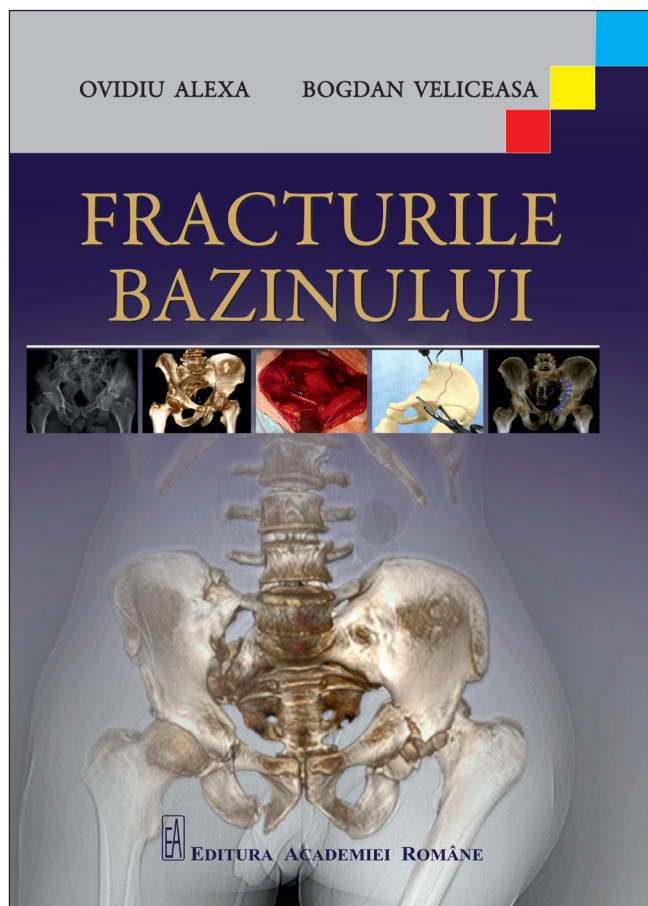
FINANȚE COMPORTAMENTALE

INFLUENȚA SENTIMENTELOR INVESTITORILOR ASUPRA PIEȚELOR DE CAPITAL

Mihai CHIȘU

Contextul creat de evoluția fără precedent a tehnologiei și informațiilor, domeniul finanțelor, fundamentat pe ideea că piețele sunt eficiente și investitorii sunt raționali, nu a mai putut oferi suportul teoretic necesar pentru încadrarea observațiilor și explicarea comportamentelor oamenilor manifestate în timpul crizelor financiare.

Autorul a dat curs provocării de a aborda în prezenta lucrare studiul unei noi ramuri a finanțelor, care așază în centrul preocupărilor științifice modul în care comportamentul agenților de pe piața financiară este influențat de factori psihologici, și modul în care sunt afectate deciziile legate de cumpărarea sau vânzarea de pe piața financiară și impactul acestora asupra prețurilor și, în final, asupra economiei. Dificultățile cu care au început să se confrunte teoriile tradiționale în găsirea unor explicații la aceste comportamente au determinat coagularea destul de rapidă a acestui nou domeniu, la frontiera dintre economie, psihologie, sociologie și științe cognitive: finanțele comportamentale, domeniu care se află în acest moment în continuă dezvoltare, grație evoluției progresive a tehnologiei și, deopotrivă, a științelor care se ocupă de studiul inteligenței umane.

FRACTURILE BAZINULUI

Ovidiu ALEXA

Bogdan VELICEASA

Vă încurajăm să explorați paginile acestei cărți cu curiozitate și interes. A fost scrisă cu gândul la toți cei interesați să afle mai multe despre fracturile bazinului, de la studenți la medici rezidenți, specialiști sau primari. Scopul ei este de a oferi informații clare, concise și actualizate bazate pe experiența autorilor și pe cele mai recente cercetări în domeniu. Informațiile de aici pot avea un impact semnificativ în viața dumneavoastră profesională și în evoluția pacienților pe care îi tratați. Sperăm că această carte va servi drept ghid util pentru toți cei interesați de acest subiect complex. Scopul ei este de a oferi informații clare, concise și actualizate bazate pe experiența autorilor și pe cele mai recente cercetări în domeniu.

Ilustrația textului este deosebită, cu figuri clare și sugestive, reprezentând localizări ale fracturilor sau scheme de clasificare, dar și imagini originale, impresionante, din experiența autorilor, ale leziunilor osoase prin reconstrucție tridimensională, ale tomografiilor computerizate, precum și imagini intraoperatorii ale leziunilor și ale rezolvărilor lor, vizibile intraoperator sau pe radiografii și tomografii postoperatorii.

GHID PENTRU AUTORI

Propunerile de articole se predau la redacție în format electronic (CD, stick) sau se trimit prin e-mail, ca fișiere atașate.

Sunt returnate autorilor propunerile de articole care nu corespund indicațiilor din prezentul ghid, care nu sunt culese cu toate semnele diacritice pentru limba română sau franceză și care nu sunt corect scrise în limba română sau străină.

Sunt respinse propunerile de articole care au fost publicate (parțial sau integral), care nu au conținut științific pertinent, elemente originale, resurse bibliografice relevante și de actualitate.

Consiliul editorial decide acceptarea sau respingerea manuscrisului. Autorii sunt singurii responsabili asupra opiniilor și ideilor exprimate.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază!

Din cauza volumului mare de lucru, nu se primesc materiale dactilografiate sau scrise de mână care necesită culegere.

Pentru a scurta timpul de pregătire editorială, lucrările trebuie redactate, după cum urmează:

- Redactarea manuscriselor va respecta standardele precizate de Dicționarul explicativ al limbii române – DEX (ediția 2007, Editura Univers Enciclopedic sau <http://dexonline.ro/>), Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române – DOOM (ediția 2005, Editura Univers Enciclopedic), Hotărârea Adunării generale a Academiei Române din 17.02.1993 privind revenirea la grafia cu „â”, și „sunt”, în grafia limbii române (www.acad.ro/alteInfo/pag_norme_orto.htm).

- Cuvintele străine inserate în textul în limba română se vor culege italic.

- Se menționează referințele despre autori: titlul științific, prenumele și numele de familie ale autorilor, funcția, locul de muncă, localitatea, țara și datele de contact (telefon, e-mail etc.).

- Referințele bibliografice se scriu la sfârșitul articolului, în ordinea citării în text, numerotându-se cu cifre arabe, urmate de punct.

- Citările se scriu cu caractere italice. Fiecare citare trebuie să fie însoțită de sursa bibliografică, obligatoriu, menționată în lista de referințe bibliografice.

- Materialul ilustrativ se va prezenta separat de textul articolului, scanat cu rezoluția de 300 dpi, alb-negru cu extensia TIFF sau se vor prezenta originalele ilustrațiilor, care vor fi scanate și prelucrate la redacție, după care se vor înapoia sub semnătură, autorului.

- În cuprinsul articolului se va menționa locul unde se va plasa figura sau tabelul, precum și legenda figurilor sau titlul tabelului.

- Tabelele trebuie să fie alb-negru fără coloane evidențiate cu alte culori. De asemenea, dacă există scheme nu trebuie să aibă evidențieri în alte culori.

Dimensiunile unui articol trebuie să fie 5–6 pagini calculator, corp 12 și 3–4 ilustrații.

Redacția revistei „Academica”
Casa Academiei – Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, București,
tel.: 021.318.81.06/2712, 2713

Abonamentele la revista „Academica” se pot face prin mandat poștal pe adresa
revistei „Academica”, serviciul difuzare (Ioana Tălpeanu)
sau cu ordin de plată în contul RO64TREZ7055005XXX006462,
Trezoreria sector 5, București.
Prețul unui abonament pentru 12 luni este 36 lei.

ISSN 1220-5737 80 pagini

PREȚUL 6 LEI